
нумары: Перадз'ездаўская трыбуна

„Завяшчанне Гітлера“

Місія пана Робертсона

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 4 (517) ГОД XI 23 СТУДЗЕНЯ 1966 г. ЦАНА 60 гр.

БЕЗ АГЛЯДАК НА ЎЛАДЫ

Кіраўнік скупаўскай школы Язэп Навіцкі (злева) гэта вядомы мясцовы грамадскі дзеяч. Многа добрага зрабіў ён для моладзі ў Скупаве. Побач — яго малодшы сябра, настаўнік Янка Раманчук, член скупаўскага гуртка ЗМВ. Моладзь у Скупаве спадзяецца ад яго дапамогі ў сваёй дзейнасці.

У Гайнаўскім павятовым праўленні ЗМВ параілі ехаць у Скупава.

Шаша вядзе з Гайнаўкі ў Нараўку. Вёска ад шашы недалёка. За туманамі снегу яе хаты напамінаюць малюнкі з казак. І сапраўды ў гісторыі Скупава шмат казачных элементаў, але казка гэтая трагічная, няма ў ёй нічога цудоўнага. Хіба толькі людзі і іх нязломная воля.

Гітлераўцы пабаяліся, што прыпушчанская вёска можа быць моцнай апорай і карміліцай для партызан. Яшчэ ў жніўні 1941 года зверскі выгналі ўсіх жыхараў Скупава з сяліб, у якіх сядзелі ад дзеда-прадзеда, і вёску зраўнялі з зямлёй, нават следу не пакінулі.

Вёска цяпер жыве нармальна. Яе гісторыю, на добры лад, лічыць трэба гадамі народнай улады ў Польшчы. Мае ўласную краму, школу, клуб, брукаваныя вуліцы.

Вядома, што ніхто ўсяго гэтага не даў скупаўцам у падарунку. Шукаю тады будаўнікоў скупаўскай рэчаіснасці. Што іх цяпер хвалюе, за што змагаюцца? Мне апавядаюць:

Мар'я Навіцкая, настаўніца:

— А так, моладзі тут многа, маюць свой гурток ЗМВ, часта збіраюцца ў школе і раяць аб чымсьці. Вось на днях абсталявалі клуб-кавярню.

Валя Семянюк, гаспадыня:

— Я ўжо замужняя, двое дзяцей маю, куды ж мне да моладзі! У гурток вясковых гаспадынь запісалася. Скарбнікам мяне выбралі. У нашым гуртку 26 жанчын. Старшынёю з'ўляецца Валя Янцэвіч. Два гады таму назад наладзілі мы курс гатавання і пячэння. А раней яшчэ — курс крою і шыцця. Праводзілі конкурсы хову курэй і загаспадаравання агародчыкаў. У лютым або ў сакавіку г.г. наладзім курс рыхтавання мясных прадуктаў.

Іду вуліцай вёскі. Тут некалькі вуліц. Скупава распаўзлося на пасёлкі і хутары. Разам каля 150-ці гаспадароў. Мяцеліца крыху супакоілася. У шум ветру і лесу ўрэзваецца звонкі енк пілы. Міхаіл Адамовіч рыхтуе дровы на свята пры дапамозе... электрычнай крайзэгі. Факт здаваўся б малазначны, але ён наглядна паказвае новае ў жыцці і звычаях нашых сялян.

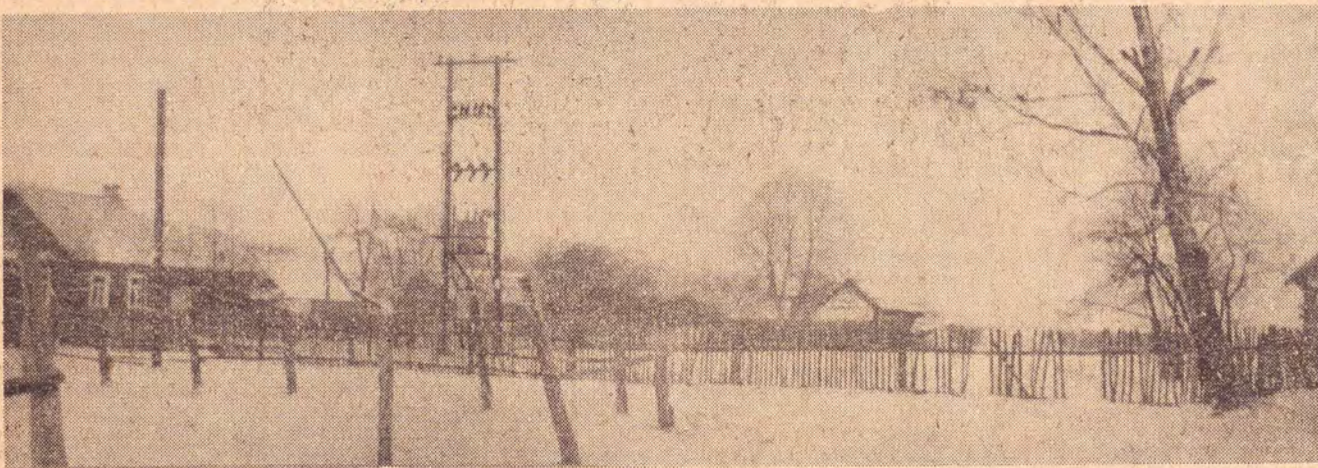
— А навошта мне мучыцца? Маторчыкам хутчэй і выгадней. Толькі ён, халера, слабенькі, — паказвае Адамовіч свайго «парабка». — Але дроў насячы, сечкі нарэзаць або вотруб'я намалоць можна. Іншыя гаспадары ў нашай вёсцы маюць рухавікі шмат мацнейшыя. Але для іх трэба закладаць сілавую электралінію, а гэта каштуе даволі дорага.

Навошта мучыцца ўручную, калі дровы можна рыхтаваць карыстаючыся электрычнай пілой. Прынамсі так мяркуе Міхаіл Адамовіч са Скупава.

У яго ў хаце сустракаю маладога настаўніка Янку Раманчука.

— Так, я з'яўляюся членам тутэйшага гуртка ЗМВ. Але працую ў Скупаве толькі ад верасня 1965 года.

Вёска Скупава ў Гайнаўскім павеце.

Старшыня праўлення скупаўскага гуртка ЗМВ. Яўгеній Янцэвіч цешыцца, што пад каляды ўдалося ім абсталяваць у вёсцы клуб.

Яшчэ не паспеў добра закараніцца. Моладзі тут многа, асабліва дзяўчат. На аснове таго, што паспеў заўважыць, выдаецца мне, што няма каму добра пакіраваць тутэйшай моладдзю. Даўней, як апавядаюць, дзейнічаў у Скупаве вельмі слаўны на цэлы павет гурток мастацкай самадзейнасці, якім кіраваў Язэп Навіцкі, загадчык тутэйшай школы. Але ў яго поўна другіх грамадскіх абавязкаў. Усяго сам ён не зможа. На шчасце маем цяпер энергічнага старшыню Яўгенія Янцэвіча. Ён нядаўна вярнуўся з войска.

Дык варта і яго паслухаць:

— Старшынёю скупаўскага гуртка ЗМВ выбралі мяне нядаўна, усяго ледзь тры месяцы таму назад. Гурток наш налічвае 28 даволі актыўных членаў, бо з мёртвымі душамі будзе многа больш.

Найгорш было з тым, што моладзь не мела ніякага куточка, дзе магла б збірацца, хаця б на вечарынкі. Вёска калісьці купіла тэлевізар. Паставілі яго ў школе. Прыходзіла многа людзей паглядзець, што дзеецца на свеце.

— Запішыце, што палавіну патрэбных на тэлевізар грошай, — прыпамінае кіраўнік школы, — сабралі жыхары Скупава, а моладзь і школьнікі нават хадзілі на заработкі ў лес, збіралі шышкі, грыбы і макулятуру.

— Асветныя ўлады крыва глядзяць, калі школу пераўтвараюць у святліцу, — гаворыць Жэня Янцэвіч. — Рашылі мы абсталяваць уласны вясковы клуб, дзе можна было б газету праглядзець, з дзяўчынай пагаварыць, кавы напіцца. Проста пазайздросцілі іншым. Але ў нас не было будынка. Вынайшлі тады звычайную вясковую хату. Прэзідыум у Нараўцы згадзіўся плаціць кватэрную плату, а з ГС-ам дагаварыліся, што неяк яе загаспадаруе. Найперш аднак трэба было прыстасаваць вясковую хату для патрэб клуба. А на гэта ў ніякіх улад не знайшлося ніводнай залатоўкі. Самі складаліся, купілі шпалеры і фарбы. Развалілі перагародкі, сцены аклеілі шпалерай, што трэба было намалявалі.

Старшыня замоўк і, прыпомніўшы штосьці, сказаў:

— Ведаеце, я ў нашым клубе не дакончыў яшчэ электрычнай інсталяцыі. Дык можа пойдзем?

Пайшлі. Сапраўды, невялікая вясковая хата, але ўнутры даволі прыемна. Столікі, табурэткі, за прылаўкам піражнае. Каву (збожжавую), пакуль што, прыйшлося пазычыць ад гаспадароў хаты.

— Рабілі ўсе даволі ахвотна і шчыра, — гаворыць старшыня, — але асабліва пахваліць трэба Нінку Падлашчык, Ірэнку Адамовіч і Данку Кісялеўскую. Сярод хлопцаў найбольш шчыра памагаў мне Анатоль Адамовіч. Афіцыйна наш клуб адкрыем у суботу 8 студзеня. Шкада толькі, што патанцаваць тут няма дзе. Мала месца. Але п'есу «Мараль Наталлі Зотавай» і тут можна вывучаць, прынамсі да часу, калі трэба будзе праводзіць рэпетыцыі на сцэне.

Гутарка зацягваецца. Ад спраў моладзі пераходзіць да спраў старэйшых, да сельскагаспадарчага гуртка, але пра гэта другім ужо разам. Пакідаў я герояў свайго рэпартажа з перакананнем, што ў Скупаве людзі ведаюць чаго хочуць ад жыцця. За кожнай дробяззю не азіраюцца на ўлады з павета ці з ваяводства.

ВІКТАР РУДЧЫК

Фота аўтара

З ААН

З Нью Йорка ў Мінск вярнулася дэлегацыя Беларускай ССР на XX сесіі Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый.

СЛУЦКІ ЦУКАР

Закончана будову Слуцкага цукровага завода, які працуе на польскіх машынах.

У БРЭСЦЕ

У гэтым годзе ў Брэсце пачынаецца будова вялікай трыкатажнай фабрыкі.

ГЕРОІ БУРАКАВОДСТВА

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Савецкага Саюза прысвоіў званне Героя Сацыялістычнай Працы для чатырох выдатных буракаводаў Беларусі — трох з іх працуе ў калгасах Брэсцкай і Гродзенскай вобласцей.

БВА

У Доме афіцэраў у Мінску праз два дні адбывалася канферэнцыя выдатнікаў баявой і палітычнай падрыхтоўкі Беларускай ваеннай акругі (БВА). З вялікай прамовай выступіў камандуючы войскамі БВА генерал-палкоўнік С. Марохін. Прысутнічаў на канферэнцыі першы сакратар ЦК Камуністычнай партыі Беларусі П. Машэраў.

УНІВЕРСІТЭТ У АШМЯНАХ

У беларускіх газетах часта пішуць пра народны універсітэт культуры ў Ашмянах. Праграма універсітэта разлічана на два гады — гэта лекцыі аб рускім і савецкім тэатры і літаратуры, беларускім тэатры, літаратуры і музыцы, адбываюцца спектаклі прафесіянальных тэатраў Мінска, Вільні і іншых гарадоў.

СКАРБЫ

У Дзяржаўным музеі БССР знаходзіцца каля пяцідзесяці скарбаў знойдзеных на Беларусі. Гэта старыя манеты: польскія, шведскія, нямецкія і іншыя. (СЯ)

40 ГОД ТАМУ ДРУК ПІСАЎ

Мітынг Беларускай сялянска-работніцкай Грамады

Беласток — колішні буйны фабрычна-заводскі цэнтр зусім цяпер падупаў. Нэндза выглядае з усіх куткоў. Беспрацоўе страшэннае. Да 7000 рабочых звольненых ад працы, значная частка фабрык пазачынялася, рабочыя выкінуты на брук; работы публічныя мясцовага магістрату амаль не зусім спыніліся. Становішча рабочага класа надта цяжкае, а тут яшчэ даецца ў знакі дарагоўля, нездавальненне сярод рабочага класа расце. Дапамога беспрацоўным ад 6 да 10 злотых у тыдзень на кожнага не можа лічыцца дастатковай не толькі для адзінокага чалавека. Але ж не трэба забывацца, што апрача гэтых сямёх тысяч беспрацоўных афіцыяльна зарэгістраваных і дастаючых гэтую жабрацкую дапамогу, ёсць не менш 8 тысяч такіх асоб, якія і раней — як яшчэ працавалі фабрыкі — працы ніякай не мелі.

І вось жа гэтыя рабочыя пазбаўлены абсалютна і нават той невялічкай дапамогі, якую дастаюць звольненыя з фабрык — нядаўна і ў апошнія дні.

На грунце цяжкага становішча рабочага класа ў Беластоку змаганне беспрацоўных за лепшае бытаванне іх адбываецца перыядычныя арышты. Так у першых лічбах цяперашняга снежня месяца заарыштавана зноў некалькі рабочых, а наперад іх кіраўніка Беларускага Сакратарыяту ў Гродні грам. Павла Шукайла, які мае каля 50 гадоў.

6.XII. адбыўся ў Беластоку мітынг, нарыхтаваны Сеймавым клубам Беларускай сялянска - работніцкай Грамады. Мітынг адбыўся ў найвялікшай зале ў Беластоку ў тэатры «Palase». Зала тэатра была біткома набіта беластоцкім пралетарыятам. З прамовамі выступалі дэпутаты з Грамады Сымон Рак-Міхайлоўскі і Павал Валошын.

Прамоўцы ахарактарызавалі перад сабранымі сучаснае палітычнае і гаспадарчае становішча Польшчы, прычыны фінансавага крызісу, палажэнне рабочых у другіх прамысловых цэнтрах Польшчы, угадоўскую палітыку тых польскіх партый, якія намагаюцца гуртаваць каля сябе рабочых, як PPS, NPR, ChD.

«Беларуская Ніва» № 7 ад 9.XII.1925 г.

Перадз'ездаўская трыбуна

а моладзь?

У шматлікіх выказваннях і меркаваннях, змешчаных у Перадз'ездаўскай трыбуне «Нівы», даволі часта закранаецца праблема працы з моладдзю. На жаль, амаль у кожным з іх трактуецца яна як справа малой вагі, як нешта другапланавае, адно з далейшых заданняў у дзейнасці гуртка БГКТ. На маю думку, справу працы БГКТ з моладдзю па ўсяму фронту дзейнасці таварыства трэба ставіць як галоўнае заданне і ёй падпарадкаваць усе яе іншыя аспекты. Непахісным доказам неабходнасці іменна такой пастаноўкі і накіравання дзейнасці БГКТ з'яўляецца якраз дагэтулішняя праца гурткоў БГКТ. Жыў, разгортваў дзейнасць і меў станоўчыя вынікі толькі той гурток, у якім аб усім рашала моладзь. Да рэчы будзе тут напомніць і той вядомы ўсім факт, што да моладзі належыць будучыня. Значыць, БГКТ перад усім павінна арыентавацца і весці працу ў маладзёжным асяроддзі. І гэта не патрабуе лішніх довадаў, бо

моладзь найбольш актыўны, энергічны і аператыўны элемент

моладзь хоча і можа культурна правесці свой вольны час

моладзь любіць усё жывое, новае, прагрэсіўнае, заглядае ў будучыню і залішне не смакуе корпаннем у аджыўшай старасвеччыне

моладзь наша якраз з'яўляецца выразнікам народнай асаблівасці беларускага насельніцтва ў Польшчы, і яна сваім інтэграцыйным рухам дае выраз і прыклад здаровага сужыцця беларусаў і палякаў у нашай краіне.

Беручы гэта пад увагу, неабходна прадумаць, сфармуляваць і ўнесці ў статут БГКТ папраўкі, якія б, па-першае, шыро-ка адчынілі б доступ у таварыства школьнай і няшкольнай моладзі; па-другое, у асобным раздзеле статута, прысвечаным працы БГКТ у маладзёжным асяроддзі, узаконілі б адпаведны напрамак і формы працы ў гэтым асяроддзі. А гэта напэўна будзе патрабаваць змен методыкі працы БГКТ. У першую чаргу ў ГП БГКТ узнікне неабходнасць паклікаць спецыяльны маладзёжны аддзел, які праз блізкае супрацоўніцтва з ЗГП, ЗМВ, ЗМС знойдзе адпаведны для БГКТ змест і формы працы з моладдзю рознага ўзросту і розных асяроддзяў. Уносячы ў змест працы гэтых агульнадзяржаўных маладзёжных арганізацый свой рэгіянальны мясцовы меншасны элемент, папоўніць і зробіць яе больш плённай і займальнай. Кіруючыся ідэямі інтэрнацыянальнай еднасці і ўзаемнага пашанавання народаў будзе выхоўваць моладзь у любві да роднага слова, замілаванню да беларускіх культурных традыцый і мінуўшчыны, развіваць пачуццё патрыятызму. А гэта будзе патрабаваць бліжэйшага чым дагэтуль супрацоўніцтва з Міністэрствам асветы, Міністэрствам культуры, Кураторыумам Беластоцкай школьнай акругі, Беластоцкай харугвіяй ЗГП і г.д., каб ва ўсіх пачынах, кампаніях, конкурсах знайшлося месца і мясцовай беларускай спецыфіцы і тэматыцы. Можа тут быць заўвага: гэта ж не новае, гэта ўсё было ў працы БГКТ. Было, але толькі ў пэўнай меры, і адбывалася яно не ў агульнай натуральнай плыні працы маладзёжных, асветных і культурных установ і мерапрыемстваў, а як нейкі спецыяльны, пазапраграмны пачын і таму эфекты яго былі неадпаведнымі належным намаганням. Так, напрыклад, надта цікавыя і цэнныя дасягненні ў працы з наймаладзейшымі рэдактара «Зоркі» (конкурсы, дзіцячая творчасць, пашырэнне перапіскі сярод дзяцей) не былі спалучаны супрацоўніцтвам з Беластоцкай харугвіяй ЗГП, што значна зведніла іх эфекты, атракцыйнасць узнагарод (удзел у летніх і зімовых лагерах, ваяводскіх выстаўках і г.д.). Былі абмінуты і такія цікавыя мерапрыемствы, як вандроўка шляхам стагоддзяў, што ствárала надзвычай адпаведны момант прыгадаць багатае мінулае беларускага насельніцтва на Беласточчыне і т.п. Здаецца, што настаў час адсвежыць і праграму дзейнасці самога гуртка БГКТ, дапамагчы яму не толькі аднаактоўкамі і жартамі для канферансье, але, і то перад усім, у арганізацыі і фінансаванні інструментальных калектываў (акардэаністаў, джазу, струнных інструментаў). Для гэтага зноў-такі патрэбны курсы, спецыялісты і г.д. І колькі б яны не каштавалі, на іх трэба знайсці грошы, калі не ў

(Працяг на стар. 4)

„ЗАВЯШЧАННЕ ГІТЛЕРА" 1)

Як быў знойдзен і што ўяўляе з сябе дакумент пад назвай «Завяшчанне Гітлера»

Дакумент пад назвай «Завяшчанне Гітлера» стаў вядомы гісторыкам параўнаўча нядаўна, у 1959 годзе, і ўбачыў свет пры незвычайных абставінах. У лютым 1945 года гітлераўская Германія ляжала ў руінах, пад магутнымі ўдарамі Савецкіх Узброеных Сіл палі апошнія бастыёны вермахта на Усходнім фронце. Чалавецтва вітала набліжаючуюся перамогу, бачачы ў ёй заканамерную перамогу сіл дэмакратыі над фашызмам. У Берліне, у падзямеллях імперскай канцылярыі, «фюрэр германскага народа», страціўшы былую ўпэўненасць у сябе, спрабаваў зразумець прычыны непазбежнага краху, які набліжаўся. Ён звярнуўся да гісторыі фашысцкага рэйха і ў доўгіх прамовах «пераваёўваў» прайграную вайну. Сярод нямногіх слухачоў фюрэра аказаўся адданы яму да канца Марцін Борман, якому Гітлер дазволіў весці запіс яго прамоў. Увесь люты 1945 года ён старанна фіксаваў усё сказанае Гітлерам, а ў красавіку да стоса акуратна перадрукаваных лісткоў дадаў яшчэ адзін запіс — меркаванні Гітлера, выказаныя 2 красавіка. Каб не было сумненняў у аўтэнтычнасці дакументаў, Борман распісаўся на іх. Яны захоўваліся ў Бормана да дваццатых чыслаў красавіка 1945 года і складаюць дакумент, вядомы цяпер пад назвай «Завяшчанне Гітлера».

17 красавіка, калі Савецкая Армія замыкала кальцо акружэння вакол Берліна, Гітлер выклікаў да сябе высокапастаўленага нацысцкага чыноўніка і загадаў яму выехаць у Бад-Гаштэйн, каб заняцца перавозкай залатога запасу Германіі ў саляныя капальні Цюрынгіі. Ён таксама сказаў чыноўніку, што Борман перадасць яму сакрэтныя дакументы, аб бяспецы якіх трэба паклапаціцца, пасля чаго Борман уручыў чыноўніку запячатаны канверт з «Завяшчаннем Гітлера». Чыноўнік у канцы красавіка перадаў канверт на захоўванне ў банк у Бад-Гаштэйне.

Тым часам Гітлер пакончыў з сабой*), Германія капітулявала, а чыноўнік быў арыштаваны ўладамі заходніх саюзнікаў як ваенны злачынец і прыгавораны да працяглага турэмнага зняволення. Знаходзячыся ў турме, ён меў час падумаць аб многім, і ў першую чаргу аб уласнай бяспецы, слушна разважыўшы, што калі яго роля ў гісторыі з «Завяшчаннем Гітлера» будзе ўстаноўлена, то гэта паверне да горшага яго лёс. Як было заведзена тады, перад судом ён паказаў сябе трэцестуценнай фігурай, хоць такое далікатнае даручэнне магло быць дадзена толькі чалавеку, які высока стаіць у фашысцкай іерархіі. Зняволены знайшоў спосаб звязацца са сваім сябрам-юрыстам, даручыўшы яму выпатрабаваць з банка і знішчыць дакумент. Здолеўшы атрымаць яго, юрыст, на сваё здзіўленне, убачыў, што з'яўляецца трымальнікам «Завяшчання Гітлера». Між тым, кліент настойваў на выкананні свайго даручэння да канца. Юрыст спаліў «Завяшчанне Гітлера»... папярэдне зняўшы, аднак, фотакопію з дакумента і надзейна схаваўшы яе. Ішлі гады, ваенны злачынец быў вызвалены з турмы і, на яго вялікую прыкрасць, даведаўся, што «Завяшчанне Гітлера» захавана. Паўстала пытанне аб публікацыі. Былы фашысцкі чыноўнік згадзіўся пры ўмове, што яго імя не будзе названа. Так у 1956 годзе ў Францыі ўпершыню ўбачыла свет «Завяшчанне Гітлера». У 1961 годзе яно было перакладзена на англійскую мову.

У «Завяшчанні Гітлера» гісторык не знойдзе якіх-небудзь сенсацыйных звестак ці невядомых да гэтага часу падрабязнасцей дзейнасці фашысцкага кіраўніцтва. Выказванні Гітлера цікавыя можа толькі ў тых адносінах, што яны праліваюць некаторае святло на інтэрпрэтацыю дыктатарам агульнавядомых фактаў. Пры ўсім гэтым, аднак, неабходна мець на ўвазе, што ацэнкі падзей былі зроблены Гітлерам тады, калі крах Германіі быў не за гарамі. У яго меркаваннях ясна бачна жаданне апраўдаць сябе перад гісторыяй, паказаўшы сябе, крывавага ката, разумным дзяржаўным мужам. Больш таго, Гітлер імкнуўся ўзброіць аргументацыяй сваіх будучых паслядоўнікаў. Таму атрымалася так, што «завяшчанне», прысвечанае мінуламу, цалкам і поўнасцю накіравана ў будучыню. Каб дагадзіць гэтаму будучаму, факты скажаюцца, ставяцца з ног на галаву. Гэты дакумент — сведчанне таго падману, у якім Гітлер хацеў трымаць нямецкі народ.

А. ГРОСМАН

*) Напярэдадні сваёй смерці, 29 красавіка, Гітлер прадыктаваў два дакументы, якія фармальна з'яўляліся яго завяшчаннем — «палітычным» і «асабістым». Яны былі перадрукаваны ў трох экземплярах і ўручаны тром нацыстам, якія павінны былі даставіць іх фельдмаршалу Шэрнеру, прызначанаму Гітлерам галоўнакамандуючым сухапутнай арміяй, і гросадміралу Дэніцу. Ні адзін з экземпляраў не трапіў да адрасатаў. Дакументы і звязаная з імі гісторыя ў хуткім часе сталі вядомыя.

Імпрэсіі з роднай краіны

Сон старога Бельска

Бельск — стары горад. Мае 900 год, 901 ужо. Некаторыя бельшчане вычыталі ў прафесараў, якія ў сваю чаргу паклікаюцца на верагодную легенду, што Бельску 1 000 год. З гэтага мае выйсці, што горад пачаў сваё жыццёбыццё ў гістарычным годзе Мешка І — 966. Прайшоў розныя каляіны лёсу і цяпер купаецца ў цішы сівой старасці.

1 000 (ці 900) год жыцця відаць на Бельску. Атмасфера сталасці і стабільнасці тут пануе. Спакойна. Пад бокам аднекуль вырасла прамысловая Гайнаўка, забрала частку павета. А Бельск як даўней, жыве з няведама чаго. Мо з базараў, слаўных, у кожны чацвер, калі да Бельска лепш не выбірайся. Усе дарогі, усе сродкі камунікацыі — непраходная джунгля. А калі ўжо спрасаваны даедзеш, не спрабуй вяртацца пасля полудня. Другога прасавання можаш, не прызвычаены, не вытрымаць.

Адзін стары бацька раіў сваёй дачцы вывучыцца за настаўніцу і застацца ў Бельску (сам з вёскі). «Школьны спакойны гарадок. Спакойна будзеш жыць». Стары бацька акрэсліў трапна Бельск. Школьны гарадок. Да другога слова патрыятычныя бельшчане могуць мець прэтэнзіі. (Насельніцтва Бельска ідзе ў тысячы). Але наогул стары бацька не памыліўся.

Бельск цяпер — сядзіба 6 сярэдніх школ: Беларускі ліцэй, Польскі ліцэй, Педагагічны ліцэй, Ліцэй сельскагаспадарчай бухгалтэрыі, Эканамічны тэхнікум, Ліцэй медсясцёр. Столькі школ і столькі вучняў горад не меў ніколі. Школьны горад. Некаторыя школы маюць сякія-такія інтэрнаты, але маса моладзі, якой большасць з па-за Бельска, жыве на традыцыйных «станцыях». І гэта таксама крыніца нейкага там даходу для бельшчан. Вясковае, часта старое сала, нярэдкасць у бельскім меню.

У Бельску два касцёлы, тры царквы, дзве сталовыя, з якіх у адной прадаюць гарэлку і яна забічкавана, у другой не прадаюць і яна забічкавана, бо мае 6 ці 7 столікаў. Няма чаго наракаць. Жыццё Бельска працякае традыцыйна па хатах.

ПСС адкрыў прыгожую, прыемна абсталяваную кавярню. Адзіная яна ў горадзе. Зрабіў гэта пад прэсіяй Прэзідыума ПРН, бо планаваўся на тым месцы малочны бар, якога ў горадзе няма.

Прыезжаму прыемна пасядзець за столікам, выпіць па прывычцы каву. Але, не цешся на вырост, прыезжы, Ты ў кавярні а гадзіне 15-ай. А ў Бельску існуе сярод пэўнай групы моладзі звычай ісці ў кавярню пазнаватым вечарам. Тады да кавы дабаўляецца каньячок ці іншы алкаголь (можа быць вінцо). Гэта прыцягвае людзей увечары і тады ў «ціхай кавярэнцы» не так ужо ціха. Падарожны можа толькі пашкадаваць, што так прыдатны (хоць коштам малочнага бару) прыбытак адкрыты ад гадзіны 14. У 11 хоць на галаве ставай, а зайсці няма куды.

Кіно «Зніч» вартае ўвагі з дзвюх прычын: было першай панарамай на Бельшчыне (пасля самога Беластока) і непарыўна ад даўніх год кіруе ім усё добра пан Шчэрбань.

Да кіно прычапіўся Дом культуры, на які нічога з бляску Зніча не падае. З гэтым Домам культуры ў Бельску былі розныя некультурныя справы. А і цяпер культуру ў ім цяжка знайсці. Халодны, няўтульны, незагаспадараваны, непапулярны. У адной высачэзнай велічэзнай зале стаіць побач пустых столікаў більярдны стол і адзіны ён можа разагрэць пару смелых. Кіраўніцтва з гонарам даносіць, што на більярд прыходзіць сам старшыня павятовага прэзідыума.

Дом культуры з'ядае грыб. Ніякія рамонты нічога не дадуць і няма чаго ў такім стане чакаць ад Дома культуры. На яго сцэне нават аднаразова не хоча выступаць Беластоцкі тэатр. Планы не новыя, прыстасаваныя да патрэб Дома культуры, вельмі мглістыя, хоць нібы рэальныя.

Хвіліна задумы напэўна прывядзе на думку пытанне: як у Бельску ў такой сітуацыі жыве і што робіць па-за навукай столькі школьнай моладзі? Рассыпалася яна сярод драўляных хат горада і згінула ў яго векавым сівым 1000-гадовым спакоі. А мо гэты спакой ёй служыць, у спакоі вучыцца і вучыцца. Мо таму так многа маладых людзей з бельскіх школ ідзе далей вучыцца, ідзе ў свет? Мо таму? А мо і таму, што стары спакойны Бельск ім за цесны і яны не бачаць для сябе тут перспектыў?

Будучы такім застаецца ён аднак усім выхадцам, да якіх і ніжэй падпісаная належыць, мілым сэрцу горадам. Мо якраз праз свой успомнены 1000-гадовы век, які пазваляе забыць пра нервы II паловы XX стагоддзя.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

P.S. Слова «бельскі» мае шырэйшае значэнне. Бо ж існуе Бельскі павет. Сельскагаспадарчы наскрозь. На яго палі і вёскі стары горад кідае свой галоўны удар. Мая наступная (і апошняя) карэспандэнцыя з падарожжа да 1000-гадовага горада будзе, ручаю, весялейшай і будзе аб Бельскім павеце.

В.Л.

З ПРАЦ БЕЛАВЕЖСКАГА ПЛЕНЭРА

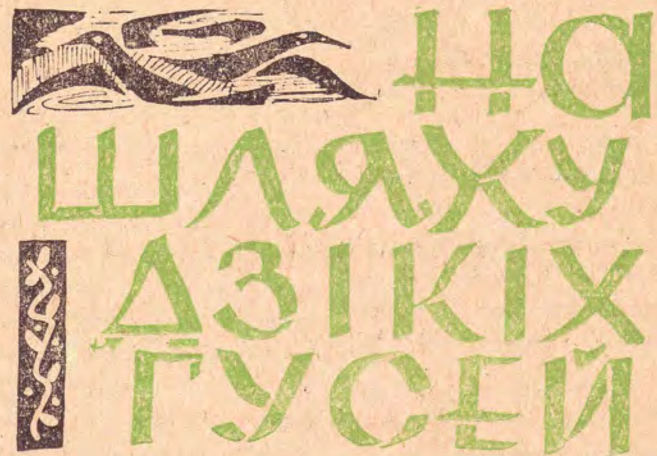
Эўгеніюш Габрыэльскі (Познань).

ЭТНАГРАФІЧНЫ КУТОК

Хата Афанасія Сцепанюка з Плюціч, Бельскага павета. Фота Ул. Юзвюк

ШТО НОВАГА Ў ЛІТАРАТУРЫ?

Не так даўно адзначалі мы з'яўленне на нашым выдавецкім рынку кніжкі вершаў Янкі Купалы ў перакладзе на польскую мову, а ўжо можам цешыцца новай, не менш важнай для нас, літаратурнай падзеяй: толькі што выйшаў у перакладзе на польскую мову зборнік вершаў Максіма Танка.

Прыемны зрух у зацікаўленні беларускай паэзіяй з боку нашых выдаўцаў. Трапны таксама выбар. Хто пасля Купалы мог лепш прадставіць беларускую паэзію ў нас, чым Танк? Гэта месца вызначыла яму і роля, якую ён адыгрывае ў беларускай паэзіі і яго папулярнасць у нашай краіне. Папулярнасць! Адносна паэтаў не заўсёды яна звязана са знаёмасцю іх творчасці. Проста, па той ці іншай прычыне, гаворыцца аб іх больш. Так у нас і з Танкам. Славіцца — і заслужана — вялікім нашым сябрам, але баюся, што многія вяжуць гэты факт пераважна з яго палітычнай дзейнасцю. Кніжка Танка многім падкажа іншыя, не менш істотныя, але больш канкрэтныя факты танкавай з намі дружбы — яго творчасць, прасякнутую ідэямі беларуска-польскага братэрства, правільна ў зборніку выбітымі

Але памыліцца той, хто падумае, што кніжка Танка завужана тэматычна. Дарэчы, каб сабраць усе вершы прысвечаныя Танкам Польшчы, выйшаў бы неблагі зборнік. Кніжка Танка называецца «На шляху дзікіх гусей». Назва, узятая з аднаіменнага танкавага верша з першага яго зборніка «На этапах», сімвалічна як бы адлюстроўвае пройдзеную дарогу паэтам. Гэта, перш за ўсё, песня аб роднай зямлі, наскрозь лірычная і беларуская.

«Шлях дзікіх гусей» вядзе нас праз усе этапы танкавай творчасці. Сустрэнем тут вершы з усіх яго зборнікаў. Гэта невялікая па сваім аб'ёме са смакам складзеная кніжка, з'яўляецца польскім «выбраным» Танка. Несумненна, з'яўляецца яна, як і купалаўская, немалой удачай складальніка — нястомнага перакладчыка і папулярызатара беларускай паэзіі — Багдана Жыраніка.

Што можна сказаць аб перакладах? Найважнейшае: нягледзячы на вялікую колькасць перакладчыкаў (аж 17 асоб), Танк застаўся Танкам. Асабліва хочацца выдзяліць пераклады Анны Каменскай, якой дасканала ўдалося перадаць не толькі змест, але і структуру танкавых вершаў. Асабліва яе майстэрства відаць у перакладзе верша «Ляжаць пакошаныя травы».

На жаль, не ўсе перакладчыкі справіліся з задачай. Звернем увагу на найбольш яскравыя заганы. Вось у «Санеце» з 1933 г. Танк апісвае глухую ноч у сваёй астрожнай цэлі:

> Агні прадмесця дальняга датлелі,
> А казка серабрыцца на акне.

А вопытны перакладчык Леапольд Левін гэтыя радкі перадае так:

> Nieraz światełko przedmieścia zaświeci,
> A bajka w oknie bez przerwy bieleje.

Знік кантраст, на якім пабудаваны Танкаў верш і цэля стала не такой панурай.

Больш прыкрае недаразуменне здарылася К. А. Яворскаму ў перакладзе верша «Паслухайце, вясна ідзе».

Танк расказвае аб другой астрожнай ночы: таксама акно, за ім расцвіў бэз, які гарыць прывабным сінім агнём. Паэт затым піша:

> Я ціха разбудзіў другіх.
> Ад слёз сінелі вочы бэзам.

А ў перакладчыка:

> Zbudziłem cicho innych z snu...
> Od łez siniały oczy kwiatom.

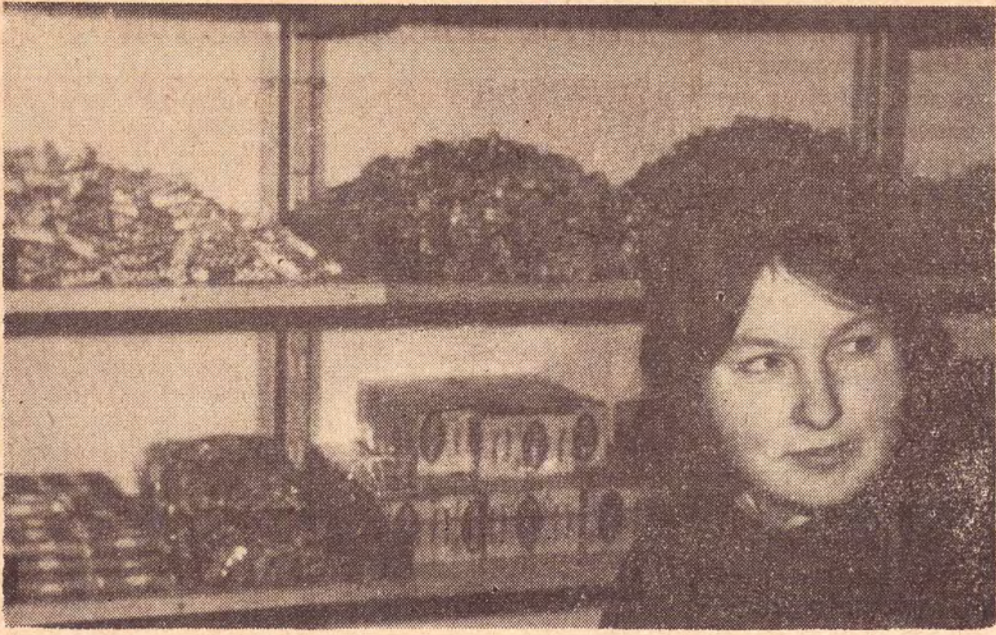
Вобраз разбураны. Мокрыя вочы людзей, у якіх адбіваўся сіні бэз, счэзлі, і не вядома чаму перакладчык надзяліў вачыма кветкі.

Да хібаў таксама трэба аднесці змяшчэнне верша «След лыжаў у Татрах» пад годам 1943, у той час, калі гэты верш быў напісаны ў 1949. Вершы ў зборніку размешчана храналагічна, і таму можа гэты верш выклікаць у чытача здзіўленне: адкуль у гэтым годзе паэт з'явіўся ў Татрах? Ды і змест яго не з таго перыяду.

Аднак гэтыя хібы не могуць паменшыць вартасці зборніка. Ім можна і варта ганарыцца.

Г. Валкавыцкі

Maksym Tank — Na szlaku dzikich gęsi. PIW. 1965 r. str. 70 Cena 10 zł.

Ніна Падлашчык, намеснік старшыні праўлення скупаўскага гуртка ЗМВ, мае ўжо даволі вялікі гандлёвы вопыт. Яна — прадаўшчыца ў мясцовай краме. На здымку аднак бачым яе ў новаабсталяваным скупаўскім клубе. Пакуль навучыцца хто другі, Ніна будзе абслугоўваць гасцей.

Сельская гаспадарка без таямніц

ПШАНІЦЫ — «ЗЯЛЁНАЕ СВЯТЛО»

Яшчэ да нядаўна, калі мы гаварылі «хлеб», дык мелі на ўвазе хлеб жытні. Такая ўжо традыцыя, прызвычаенне. Але галоўным хлебным збожжам на свеце з'яўляецца пшаніца. Яна займае на ўсім зямным шары плошчу ў 9 разоў большую, чым жыта. А ў нашым ваяводстве яе арэал у 7 разоў менш, чым жыта.

Звычайна гаворыцца, што нашы глебы слабыя для пшаніцы, бо яна патрабуе лепшай глебы, чым жытэ. Гэта праўда, але толькі часткова. Пшаніца не расце на пяску, ды яшчэ слаба акультураным. Яна патрабуе лепшай глебы і лепшага месца ў севазвароце.

Калі бліжэй пазнаёміцца з гэтай праблемай, дык аказваецца, што плошчу пад пшаніцу можна павялічыць мінімум да 100 тыс. гектараў. Калі палепшыць структуру глебы і ўзмоцніць угнаенне, можна яшчэ больш пашырыць арэал пшаніцы. Гэта апошняе датычыць у першую чаргу паўднёва-ўсходняй часткі ваяводства: Бельскага, Сямяціцкага і Высока - Мазавецкага паветаў.

Цікавыя вынікі можа даць пшаніца на Беласточчыне. Некаторыя сяляне дабіліся ўжо нават 50 ц. зерня з гектара. Вельмі добрыя вынікі дасягнуты на станцыях ацэнкі гатункаў — ад 30 да 40 ц/га. Гэтыя вынікі атрыманы на вялікіх плошчах.

Давайце таму бліжэй пазнаёмімся з гэтым відам збожжа, які мае перад сабой вялікую будучыню на нашай тэрыторыі. Ёсць шмат гатункаў пшаніцы, размешчаных па паасобных паветах. Выбіраць трэба тыя гатункі, якія ўжо добра праверaны. Сеем кваліфікаваным і запраўленым насеннем. Пшаніца прарастае пры тэмпературы 4—6°С і вытрымлівае 20°-ныя маразы. Калі снежнае покрыва дастатковае, пшаніца добра зносіць і большы мароз. Глебы павінны быць слаба кіслыя або шчолачныя і глыбокія. Найлепш пшаніцу сеяць пасля раслін, пад якія даваўся гной. Добра сеяць пшаніцу пасля рапсу, але нельга — пасля збожжавых. Пад пшаніцу непасрэдна нельга даваць гной.

Апрача нармальнай апрацоўкі глебы, аб якой добра ведае кожны селянін, трэба памятаць, што пшаніца не патрабуе адляжаўшай глебы перад севам. Гэта вельмі важны факт, бо не заўсёды пасняваем восенню ўзараць усё поле, прызначанае пад збожжа.

Справа ўгнаення. Сярэдні ўраджай пшаніцы забірае з гектара глебы 50—70 кг азоту, 25—30 кг фосфару і 40—50 калію. Іменна хоць столькі ўгнаення трэба ўнесці ў глебу. Пшаніца, у асноўным, патрабуе амаль такога ж угнаення, як і жыта. Розніца заключаецца ў тым, што жыта лепш выкарыстоўвае кармавыя рэчывы. Пад пшаніцу трэба даць больш угнаення і ў лягчэй прысвойванай форме.

На заканчэнне некалькі цікаўнасцей.

Пшаніца паходзіць з паўднёва-заходняй Азіі. Зерне пшаніцы было знойдзена ў магілах і пячорах людзей дагістарычнага часу.

Першае месца ў свеце па вырошчванню пшаніцы займае Савецкі Саюз, які дае 20% пшаніцы ў сусветным маштабе Далейшыя месцы займаюць ЗША. Індыя, Канада і Аргенціна.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

Настаўнікам беларускай мовы

Апрацоўваем верш «Ворагам» Я. Коласа

Часцей усяго верш «Ворагам» апрацоўваем на адной гадзіне.

Верш быў напісаны ў 1906 г., калі беларускі народ вёў барацьбу за свае чалавечыя правы.

Пасля кароткага ўступу настаўнік сам чытае верш. Верш напісаны ад імя беларускага сялянства, якое выклікае на суд сваіх ворагаў. Ворагі — гэта «багачы і панства», як называе іх Колас. Вуснамі народа са з'едлівай іроніяй называе іх аўтар яшчэ «дабрадзеямі». А «дабрадзеямі» (у двукоссі) называе Я. Колас паноў таму. што эксплуатуючы народ, паны выстаўлялі сябе сябрамі народа, якія быццам заўсёды клапоцяцца аб ім. Паны гаварылі нават аб сабе, што яны — гэта бацькі, а сяляне — дзеці, што дзеці павінны слухацца бацькоў, а бацькі для сваіх дзяцей быццам бы робяць толькі дабро. Так пад фальшывай маскай дабрадзейнасці памешчыкі імкнуліся схаваць сваю дзікую эксплуатацыю народа. Вось таму так іранічна і гучыць слова «дабрадзеі». У наступных радках раскрываецца сэнс іроніі — народ называе паноў катамі зладзеямі. дадаючы эпітэты «прагныя і нягодныя».

У працэсе працы над вершам тэкст яго можна падзяліць на часткі і загадаць чытаць паасобным вучням.

Мастацкія сродкі, выкарыстаны Я. Коласам, выразна падкрэсліваюць, як сяляне гавораць пра беднасць і галечу, якая даймае іх праз усё жыццё. Нівы сялянскія «нудна марнеюць», таму што гаспадары іх не маюць ні сіл, ні сродкаў, ні нават часу, каб добра ўгнюіць і апрацаваць поле. Сялянскія палоскі цягнуцца «вузенькай ніццю» — такія яны маленькія. Але нават на гэтых палосках красуе адно пустазелле:

> У чыім то жыце
> Многа так бярозкі?

Часта вучні слова «бярозка» разумеюць у прамым сэнсе, і таму трэба растлумачыць, што бярозка — гэта пустазелле, трава, якая шкодзіць не толькі пасевам, але хмызнякам і дрэвам, па якіх яна ўецца.

> Каму адвялі вы
> Пустаты, каменне?
> Хто з свайго севу
> не збярэ насення?

— такія пытанні задаюць сяляне ворагам. Узмацняе яно сілу сцвярджэння, што іменна сяляне не збяруць са сваіх палёў нават і таго, што пасеялі, таму што іх самая горшая — бязгнойная, няўраджайная зямля, адны «пусташы, каменне».

Пра сялянскія хаты Я. Колас гаворыць, што яны «гнуцца сіратою». Гэтым параўнаннем падкрэсліваецца цяжкае, бяспраўнае становішча беларускай вёскі. Пра бяспраўе сялян гаворыцца і ў наступнай страфе:

> І чыя скацінка
> Сохне ў пустым полі?
> І як гаспадар іх
> Гіне у няволі?

Жыццё селяніна вельмі цяжкае, таму і песня яго гучыць сумна, як скарга на несправядлівасць грамадства, як дакор усім, хто вінаваты ў няшчасцях беднякоў.

Прад'явіўшы такія абвінавачанні «багачам і панству» сяляне выносяць свой прыгавор:

> Багачы і панства,
> І вы, ўсе брадзягі.
> Ў бок з дарогі, каты!
> Бойцеся сярмягі

У апошніх двух строфах Я. Колас падкрэслівае вялікую сілу сярмяжнай грамады. Ён выказвае ўпэўненасць, што народ выканае свой прыгавор над ворагамі — багачамі і панствам. Пры замацаванні верша можна выкарыстаць наступныя пытанні: 1) Хто і каго кліча на суд? 2) Каго і чаму аўтар называе дабрадзеямі? 3) Якія злачынствы паноў паказаны ў вершы? 4) Якія мастацкія сродкі (метафары, рытарычныя пытанні, клічныя звароты) выкарыстоўвае аўтар у вершы?

А.К.

Увага на конскія хвасты!

Так, не на коні, а на конскія хвасты. Бо аб канакрадах пакуль што не чуваць, паявіліся тым часам зладзеі конскіх хвастоў. Як нам даносяць з Рыбалаў, многім коням паабрэзвалі яны хвасты па самае мяса. (п)

А МОЛАДЗЬ?

(Працяг са стар. 2)

касе ГП БГКТ, дык у ВДК, ЗМВ, ЗМС. Варта таксама абмеркаваць са «Спулдзельняй «Асвета» і прыступіць да арганізацыі ў большых вёсках і мястэчках платных курсаў крою і шыцця, вязання на трыкатажных машынах. Словам, дапамагчы гуртку ў арганізацыі мерапрыемстваў жыццёва неабходных, павышаючых узровень штодзённага жыцця і культуры нашай вёскі. Хіба ж не будзе грахом, калі ў вясковых святліцах гасцяваць будуць не толькі «Пярэстая красуля» ды «Боты», але і курс сучаснага танца, паказ сучаснай дзіцячай, жаночай ды мужчынскай моды, не будзе рыпець ахрыпшы гармонік-тальяначка бабульчынай даўнасці полькі ды вальсы або пакалечаныя і ізувечаныя «Мост на рацэ Квай» ці «Карсара», але зайграе добры джаз. І ўсё гэта павінна быць аб'яднана доўгатэрміновай планавасцю і лагічнымі ў такіх справах мерапрыемствамі, як выстаўкі прац і дасягненняў, узнагароды, конкурсы (і то: на найлепшае выкананне сучаснага танца, танца народнага, сучасных і народных мелодый і г.д.). Варта падказаць нашым маладым парам, што значна прыемней правесці першы пасляшлюбны тыдзень у горадзе, наведваючы тэатры, кіно, кафэ, словам пабачыць свет і людзей, чымся сядзець тры дні за сталом, падпарадкоўваючыся кожнаму воклічу бяседнікаў «горка»!, а потым хадзіць на падвясёлкі ды астаткі з бясконцым морам гарэлкі...

І так, надыходзіць момант даць адказ на пытанне, заключанае ў загалоўку гэтага артыкула: «А моладзь?» — Моладзь патрабуе ўвагі да сябе і хоча сучаснасці. БГКТ паклікана задаволіць яе запатрабаванні.

МІКОЛА ГАЙДУК
Бельск

У аўтобусе

(ДЗЕ, ХТО І ЯК СТАІЦЬ, СЯДЗІЦЬ, А АСАБЛІВА — ГАВОРЫЦЬ, ГЛЯДЗІЦЬ І ДУМАЕ)

Пэкаэсавы аўтобус Беласток — Крынкі гудзіць, слізгаецца на адліжным гасцінцы. За шыбамі смутна — і набрыняўшыя стрэхі вёсачак, і брудныя гусі на вуліцах.

У аўтобусе як у тэатры. Наперадзе святло і ў яго бляску кавалеры — у футровых шапках, расшпіленыя, у ненатуральна белых кашулях. Засупоненыя вузенькімі краваткамі. Сёння іх асабліва многа, бо сёння перадсвяточны вечар (едуць яны да бацькоў на свята і па «валуву»).

Кавалеры мондрацца.

— Яся кляса-дзяўчына.

— З «сыльвэстра» выйшлі а шостай...

— Колькі зарабляеш?

— Два «кавалкі» заўша.

У гэтым аўтобусе сустрэліся знаёмыя, сябры з розных вёсак — калісьці разам хадзілі ў вясковую школу. Сустрэліся і хутка расстануцца: расставацца будуць на кожным паўстанку. Пакуль яшчэ не пачаўся шнур паўстанкаў, балаганіцца размова. Не, гэта не размова — гэта ліцытацыя: хто стаў лепшым і ад каго лепшым за астатнія тры—шэсць месяцаў (!?).

Праходзіць дзесяць — дваццаць — трыццаць мінут. Аўтобус праязджае пакрай Супраслі, прыцішваецца перад мостам на рацэ і пракраўшыся цераз мост дралуе ў пушчу крынкаўскім гасцінцам. Часта езджу ў гэтакім святочным аўтобусе, але толькі нядаўна заўважыў і прыпомніў сабе, што ліцытацыя ў ім канчаецца неяк заўсёды тады, калі праедзем пакрай глухаватай Супраслі.

Зараз кавалеры пачынаюць цікавіцца дзяўчатамі, якія — на дзіва! — сядзелі даволі ціха, нават зусім ціха і скромна. Кавалераў цікавіць уражанне іх размовы, аднак уражанне рэч далікатная і больш адчувальнае яно ва ўсмешцы, прыціску, у вачах чым выразна маскаванай размове: ці то лянівай, ці то фрывольнай (залежыць ад тэмпераменту і характару размоўцаў).

Размова кавалераў з дзяўчатамі больш ціхая, настолькі ціхая, што чуваць іншыя размовы наперадзе і пасярэдзіне аўтобуса. Ля акна нудзіць мядзведзеватае дзіця ў беласнежным футэрку, маці тлумачыць яму пра бабку Веру, а бацька падымаецца з месца і папраўляе чамаданчык на паліцы, які малавеле не ўпаў на галаву суседа ў пакірачаным капелюшы. Бацька ўспакоена сядае на месца і тут жа хапае з-пад ног торбу (элегантную «кантыненталь»), нагінаецца, чагосьці шукае. Відаць з торбы штосьці выкацілася на зашляпаную падлогу: няйначай, як кілаграм апельсінаў для цесцяў — бацькоў у вёсцы і яшчэ штосьці там такое дарагое, смачнае і недаступнае вёсцы.

Такіх пасажыраў, як маці і бацька, многа ў аўтобусе — яны займаюць, пераважна сярэднія месцы, бо спераду галасуе моладзь, смярдзіць бензінам, а ззаду ...гайдае ды падкідае. Пасярэдзіне аўтобуса менш гавораць, усё гнездзяцца — пільнуюцца сваіх розных пачак і пакункаў, пакунчыкаў, пакуначкаў ды годзяць дзецям: часамі хваляцца дзяцьмі, аднак жа найбольшая ўвага на тым, каб не запэцкалася яно, не заслінілася і не засморкалася, не перакрыла шапачкі, не выкідала недаедзеных цукеркаў — каб не крычала (бо сорам!). Дзіця як элегантна апакаваная лялька павінна даехаць да месца ва ўсёй «фабрычнай» свежасці.

Здавалася б, на гэтых матак і татак аўтобус не глядзіць, нудныя яны і нецікавыя. Аднак няпраўда! На іх штораз пагляда-юць ды прыглядаюцца,

Панцеляймон Юр'еў

Місія пана Робертсона

(Старонкі мінулага)

Канец васемнаццатага стагоддзя і пачатак дзевятнаццатага, нягледзячы на павевы французскай рэвалюцыі, адрозніваліся асаблівым распаўсюджваннем усялякіх забабонаў. Фабрыканты «цудаў», усялякай масці, раз'язджаючы па ўсёй Еўропе, нажывалі агромныя грошы, прыймаліся на прыдворную службу каранаванымі асобамі. Зрэшты, яны не адкрывалі, уласна кажучы, нічога новага. Ужо ў Егіпце, у часы вялікіх фараонаў, умелі паказваць пры дапамозе спецыяльных аптычных люстэркаў «цені продкаў», якія паказваліся жрацамі на беласнежных пясчанніках пірамід. У час Рамзеса другога егіпецкія жрацы шырока карысталіся праекцыйным ліхтаром. Зразумела, у таямніцу праекцыйнага ліхтара, у тыя часы, былі ўведзены толькі вярхоўныя жрацы.

Таямніца такой праекцыі была вядома і «магам» Усходу. Пры дапамозе праекцыйных апаратаў «магі» праводзілі цуды, пра якіх расказваюць «святыя» кніжкі індусаў, кітайскія летапісы, біблійскія паданні. Потым сакрэт праекцыйнага ліхтара быў страчаны на тысячагоддзі. У эпоху Іудзея мы, зрэшты, сустракаемся з расказам аб тым, як чараўніца з Эндора «выклікала», для цара Саула, «цень» прарока Самуіла. Цікава, што «цень» спачатку паявіўся ўніз галавою! Эндорская чараўніца відавочна памылкова ўставіла ў праекцыйны ліхтар адкрытку дагары нагамі!

Даволі добра сканструяваў сваю «праекцыйную скрынку», каля тысячы год таму назад, араб Ібн Аль Хальтам. Пасля яго застаўся рукапіс, які расказваў аб прыладзе вельмі падобнай да праекцыйнага ліхтара.

Езуіт Кірхнер у Рыме, у сярэдзіне семнаццатага стагоддзя, стварае прататып усялякіх аптычных прыладаў, якія служылі для паказвання лунаючых у паветры ангелаў, фігур «святых», якія клубяцца ў клубах пары і т.п. Ён напісаў кнігу «Выдатнае мастацтва святла і ценяў» у якой, між іншым, апісвае і складаную аптычную прыладу, якая служыць для дэманстрацыі ўсялякіх «чарадзейных» з'яў. Кірхнер быў, у прыватнасці, стваральнікам апаратуры, пры дапамозе якой рымская інквізіцыя падслухоўвала гутаркі верных, якія вяліся на кляштарных плошчах. Зроблены ім «мегаласкоп», пры дапамозе якога імітавалася з'яўленне «святых угоднікаў», да сённяшняга дня захоўваецца ў ватыканскім музеі. Цікава, што каталіцкага манаха, які пры дапамозе скрытага «праекцыйнага ліхтара» зачароўваў сваімі «цудамі» польскага караля Яна Сабескага, у рэзідэнцыі караля прыдворныя прасцякі западзрылі ў сувязях з... нячыстай сілаю. Нешчаслівага пасланніка Рыма ад смерці зберагла толькі паспешная інтэрвенцыя кракаўскага епіскапа!

У пачатку XIX стагоддзя ў гродзенскім кляштары манахі трапілі ў непакорнасць сваім духоўным уладам. Пад уплывам маладога паслушніка Яўсевія, увесь кляштар пагражаў з уніі перакінуцца ў «схізму». Становішча склалася вельмі сур'ёзным. Тут трэба ўспомніць, што незадоўга да гэтага, у гродзенскім кляштары, уніяцкімі манахамі былі зроблены першыя спробы лацінізацыі багаслужэння. У народзе пайшла пагалоска аб тым, што «лаціняне цэрквы пад Рым бяруць, і па-лацінску ўсё будзе».

Народ пачаў наракаць, ігумена кляштара веруючыя пабілі. Над кляштарам павісла пагроза.

У той час да базільянаў дайшла з Варшавы вестка, што там дзейнічае (цытуем даслоўна): «вялікі маг і чараўнік, духаў выклікацель і ада ўладар усіх сіл» — прыехаўшы ў Польшчу бельгіец Робертсон.

У Варшаву хутка выехалі прадстаўнікі кляштара.

Аб чым у Варшаве дагаварваліся высокія стораны і колькі кляштар заплаціў Робертсону за яго прыезд у Гродна, па сённяшні дзень застаецца невядомым. Фактам, аднак, з'яўляецца, што Робертсон згадзіўся, сваіх рук майстэрствам, заклікаць «невучонае мужычо» гродзенскай акругі да парадку і добра пастрашыць не толькі «сялянскую цемнату», але і славутых грамадзян Гродна.

Робертсон падарожнічаў са сваім «магічным» апаратам, гэта значыць вялікага размеру праекцыйным ліхтаром. Усялякія «духі» і «чорты» праектаваліся ім на клубы пары або белага дыму. Ад гэтага малюнкі прыходзілі ў рух і здавалася ўсё як быццам бы жывым. Удзельнікі начных сеансаў «фатосмагорыйных», якія Робертсон заўсёды наладжваў на могільніку, у пакоі, у якім на паліцах былі размешчаны чалавечыя чэрапы, а па вуглах зваленыя напалову спарахнелыя косці, дрыжэлі ад страху. У сваіх успамінах Робертсон, шчыра смеючыся, расказвае, як ён, на запрашэнне айцоў базільянаў, абдурыў веруючых. Яму ўдалося, у прыватнасці, прывесці ў паслухмянасць і паслушніка Яўсевія, якому паказалі «дух святога прарока Ільі», які прыказаў яму прасіць у ігумена прабачэння. Як апісвае Робертсон, айцы базільяны зрабілі з'яўленне «духа» даволі эфектна. У цёмным пакоі, які не меў акон, апоўначы, дурманячы прысутных кадзіламі і дымам бялявага колеру, выходным ад ахвярніка, праз невялічкую шчыліну (з суседняга пакоя) Робертсон, пры дапамозе свайго ліхтара, праекціраваў на клубы дыму постаць «прарока Ільі».

Яўсевій, убачыўшы «духа», упаў на калені і пачаў прасіць прабачэння. У страху ён, зразумела, не заўважыў, што «дух» гаварыў да яго не па-беларуску, а па-французску. Робертсон не ведаў ні рускай, ні польскай, ні беларускай мовы!

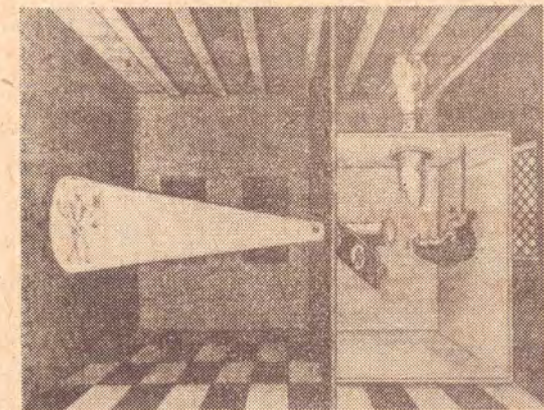
У Гродне Робертсон быў пяць дзён, — у гэтым тры дні ў кляштары. Якія толькі «цуды» не рабіліся ў гэтыя дні ў кляштары ўсесумленных айцоў базільянаў! З'яўленне «прарока Ільі» было паўторана гэтым разам, так сказаць «для шырокіх мас», у кляштарнай царкве. Не толькі жанчыны, але і мужчыны трацілі, калі паказваўся «дух», прытомнасць. У царкве пачалася павольная істэрыя. Святыя айцы, якія ведалі тайну, прыглядаліся з хораў да таго, што адбывалася, і ўпотай смяяліся над тым, як лёгка ім удалося адурманіць не толькі цёмнае беларускае сялянства, але і славутых гродзенскіх грамадзян.

Улады, аднак, не глядзелі на ўсё гэтае закрытымі вачыма. Хоць «цуды» засталіся не выяўленымі, Робертсону было прыказана як найхутчэй скласці свае чараўніцкія прылады і выехаць у кірунку да граніцы, таму што далейшае прабыванне яго на землях Беларусі было прызнана нежадаючым!

Сваю гродзенскую афёру Робертсон назваў «смешнымі прыгодамі на Белай Русі». Аб тым, колькі айцы базільяны заплацілі яму за прыезд у Гродна і як дапамаглі яму дурманіць ні ў чым не вінаватых, цёмных людзей, ён паслужліва замоўчвае.

«Фатосмагорыйный сеанс» Робертсона. Пры дапамозе сваіх прыладаў Робертсон паказваў у цёмнай зале поўнай кажаноў і чэрапаў усялякіх «чартаў», «духаў» і т.п.

Прымітыўны «праекцыйны ліхтар» часоў рымскага сярэдневякоўя. Выкарыстоўваўся манахамі для дэманстрацыі «смерці» чакаючай чарговай ахвяры. Оптыка яшчэ зусім прымітыўная!

У гродзенскім кляштары, па просьбе манахаў, Робертсон дэманстраваў з'яўленне... «святога прарока Ільі» і прывёў да паслухмянасці паслушніка Яўсевія.

Абавязкавыя даставы

Паводле дадзеных Павятовай рады ў Бельску на дзень 30.XI. 1965 года абавязкавыя даставы рэалізавалася:

Мяса. План выносіў 2.402.703 кг. выканана 1.670.702 кг. Гаспадары атрымалі ульгі на 107.560 кг. З мінулых год залягае 4.951 гаспадароў, якія забавязаны даставіць 950.470 кг мяса.

Збожжа. План за 1965 г. выносіць 6.922.094 кг. Да пунктаў скупу дастаўлена 4.210.561 кг. Знялі гаспадарам план на 182.673 кг. Залегласць з мінулых год выносіць 2.213.520 кг. Залягае 4.199 гаспадароў.

Гэтая ж інфармацыя падае, што ў 1965 годзе адміністрацыйныя ўлады пакаралі 460 гаспадароў за невыкананне абавязкавых дастаў. ГРН разгледзілі 3634 прашэнні ў гэтай справе, з якіх прыхільна залатвілі 2446, а адмоўна 774.

(ак)

З ВОПЫТАЎ СУСЕДЗЯЎ

Плуг-сеялка

Навагодні нумар «Сельскай гаспадаркі Беларусі» змяшчае цікавую інфармацыю аб новым глебаапрацоўчым агрэгаце, які спалучае ў адно плуг і сеялку. Агрэгат апрацавалі канструктары Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Яго прымяненне дае асабліва шматзначныя карысці на вялікіх участках зямлі. Аказваецца, што калі араць глебу трактарам з хуткасцю ў звыш сямі кіламетраў, скібы так распульхняцца, што няма патрэбы яе баранаваць ці культываваць. Можна адразу сеяць жыта, пшаніцу, ячмень, авёс ці іншыя зернявыя культуры. Гэта было вядома даўно, але дзеля гэтага патрэбная была спецыяльная машына. Шмат гадоў праводзіліся падрабязныя і ўсебаковыя доследы. Урэшце гэтакі агрэгат запраектавалі, пабудавалі і выпрактыкавалі ў Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Ён спалучае ў адно традыцыйны трактарны плуг з вядомай сеялкай. Плуг выконвае асноўную апрацоўку глебы і, дзякуючы вялікай хуткасці руху (8—10 км у гадзіну), рыхтуе яе к пасеву без патрэбы прымянення прылад перадпасяўной апрацоўкі. Рабочыя органы сеялкі ідуць следам шматлямехавага плуга і адразу ўводзяць зерне ў глебу. Трактар праходзіць толькі адзін раз. Гэта дае вялікую ашчаднасць. Ды не толькі. Трактар сваімі калёсамі не перамешвае без патрэбы ворыва і не ўмінае яго.

Вопытным агрэгатам «плуг-сеялка» праводзілі доследы ў гаспадарстве Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Заааралі і адначасова пасеялі расліны на плошчы ў 5,3 гектара. Ураджай павысіўся на 12%. Узяўшы яшчэ пад увагу шматзначнае скарачэнне часу патрэбнага на правядзенне сяўбы, гэты факт варожыць вялікую будучыню для новага глебаапрацоўчага агрэгата. Яго канструкцыяй павінны зацікавіцца нашыя ПГР-ы і спулдзельні прадукцыйныя. Прыдаўся б ён таксама сельскагаспадарчым гурткам, якія вядуць супольную апрацоўку зямлі. Тым больш, што кошт прадукцыі плуга-сеялкі, як сцвярджаюць канструктары, не перавышае агульных коштаў прадукцыі дагэтуль вядомых плуга і сеялкі паасобку.

(вр)

перад усім, дзяўчаты — і тыя спераду, і тыя ззаду, вясковыя — якія, пэўна, бачаць сябе ў такой ролі. Дзяўчаты — «мястовыя» і вясковыя — вельмі рана і канкрэтна думаюць аб сям'і. Дзяўчатам тыя маткі (жонкі!) на сярэдніх месцах яўяцца ўзорам кар'еры жыцця — узорам чагосьці такога, што можа быць іх мэтаю. Паўмэтамі ніхто не заварочвае сабе галавы. Кавалеры заўважаюць — не інакшай — гэтыя скрадлівыя позіркі дзяўчат, што таропяцца на фрызуры жонак-матак (маткажонак?), шыкоўнае адзенне, біжутэрыю. Кавалеры ведаюць, што дзяўчаты заглядаюцца ў перапынках гутаркі не толькі на жонак, але і мужоў — ловяць іх грымасы твару, шацуюць век, дагадваюцца наконт іх пасады паводле таго, як адзетыя гэтыя мужы, а асабліва, якія словы ўжываюць: зразумелыя ці незразумелыя (добра адзетым можа быць цяпер нават і стораж!).

Кавалеры ў душы злуюць на дзяўчат за іх позіркі-прымеркі і гэту злосць адчуваецца ўжо недзе на палове дарогі. Размовы перастаюць «клеіцца», звычайна з'яўляюцца жартаўнікі і жарты — розныя жарты: саладкавыя і саланаватыя. Жарты ажыўляюць цэлы аўтобус, шафёр таксама смяецца — цэлы аўтобус ад пераду да заду.

Жарты «клеяць» тое, што як бы расклейвалася. Але тады аўтобус Беласток — Крынкі спыняецца ў Падсакалдзе, Сакалдзе, Копнай Гары, потым у Трысцяным, Талькоўшчыне, Пачапку, Паўночным Востраве. Многія выходзяць, развітваюцца — расстаюцца.

У Сакалдзе вясковая баба пытае шафёра, колькі каштуе білет да Талькоўшчыны. Здавалася б, пытанне ў нічым не смешнае, але ўсе рагочуць з таго пытання, нават тыя ззаду — а мо нават галасней і даўжэй ад тых, што пасярэдзіне і наперадзе.

Ззаду аўтобуса непадзельна дамінуе пах сапрэлай бялізны, кажухоў, войлакаў. Горш адзетыя не любяць тырчэць на вачах усіх. Хтосьці там тайком курыць, хтосьці з кімсьці гутарыць — невыразна і балбатліва, і зусім не так, як наперадзе, дзе вымаўляюць кожнае слоўца з акцэнтам, прытворнай і зманераванай элаквенцыяй, і ўмузыкальненай мнагаслоўнасцю. Зад аўтобуса рэдка чуваць, хіба, калі хто п'яны спявае. Ззаду таксама глядзяць на сярэднія месцы, але глядзяць так, як глядзіцца з галёркі на шаноўную публіку ў тэатры. А наперадзе аўтобуса ўвесь час «прадстаўленне» — яснае і няяснае, часцей незразумелае чым зразумелае. І на рогат цэлага аўтобуса дае санкцыю, менавіта, яго сярэдзіна. Маладыя наперадзе задаволеныя, што сказалі нешта смешнае, дасціпнае — а старыя і маладыя ззаду задаволены, што можна параґатаць з тых наперадзе. Сярэдзіна смяецца для забавы, а зад рагоча — насмешліва рагоча з падштурхамі.

Мой паўстанак паяўляецца заўсёды неспадзявана, з-за вугла Тодаравага гумна ля шашы.

Ведаю навылет тое, аб чым будзем гаварыць у хаце пасля першых роспытаў і пачастунку, калі курым «фільтры» і палітыкуем, а маці калоціцца з гаршчкамі ля пліты. Бацька неадменна цвярдзіць, што ў горадзе жулікі ды дармаеды і ўвогуле пашто гарады на свеце... Маці неадменна зб'е бацьку спанталыку гаворачы, што я таксама ў горадзе, але, як вядома, не жулік. Маці дакорліва глядзіць на брата, які прасядзеў па два гады ў шостым і сёмым класе. Брат маўчыць, круціць музыку ў радыёпрыёмніку пад вазонам, а потым папросіць мяне — на старане! — каб купіў яму запасовыя часці да матацыкла ў каморы і павядзе да гумна рэзаць сечку. Задасць мне круціць сячкарню і скажа прытык: — Гімнастыка не пашкодзіць табе...

А, калі памакрэе мне кашуля, сам возьмецца круціць сячкарню, будзе круціць як шалёны аж кола забурчыць: сечка сыплецца навальніцаю. Будзе круціць і азірацца на мяне вачыма надта падобнымі да тых вачэй, што ззаду — на задніх месцах у цемнаватым аўтобусе Беласток — Крынкі.

КАСТУСЬ ЯНКОЎСКІ

на шырокім свеце

Дзяржава меншая ад павета

Нараджэнне новай дзяржавы найчасцей звязана з легендамі, геройскімі ўчынкамі, рэвалюцыйным уздымам мас. Аднак такая еўрапейская дзяржава, як княства Ліхтэнштэйн узнікла ў выніку гандлёвай транзакцыі. Было гэта так:

Краіна была тры разы выстаўлена на ліцытацыю. Першы раз у 1613 годзе. Занядбаныя маёнткі Вадуц і Шэленберг шукалі набыўцаў. Першы продаж закончыўся няўдачліва. Набыўца парваў кантракт, калі ў час праверкі аказалася, што не хапае пяці гармат, якія фігуравалі ў кантракце. Другі продаж адбыўся ў 1699 годзе. Князь, нейкі Йоган Адам Ліхтэнштэйн, марыў аб удзельным княстве. Таргаванне працягнулася, князь цаніўся літаральна за кожны грашак, аж нарэшце 13 студзеня 1719 года дайшло да фактычнай куплі за суму 290 тысяч гульдэнаў. Ліхтэнштэйн, як уласнік двух вялікіх маёнткаў Шэленберг і Вадуц, быў прызнаны ўдзельным князем. Акт прызнання падпісаў сам імператар.

Дзень 13 студзеня адзначаецца зараз як урачыстае дзяржаўнае свята Ліхтэнштэйна.

Праз некаторы час княства Ліхтэнштэйн мела ўласную армію, якая ніколі не была большай, чым 80 салдатаў. Армію ліквідавана ў 1868 годзе, апошні яе салдат памёр напярэдадні выбуху другой сусветнай вайны, у 1939 годзе. Яго фатаграфію прадаюць цяпер у кіёсках Вадуца, як цікавую турысцкую памятку.

— Хто пільнуе парадку?

Ад аўстрыйскай граніцы знаходзяцца швейцарскія стражнікі. У 1921 годзе, калі Аўстрыя — з якою княства знаходзілася ў непасрэднай уніі — пагрузілася ў фінансавым хаасе, княства звязалася тамажнай уніяй са Швейцарыяй. Цяпер ніхто не старажуе граніцы паміж Ліхтэнштэйнам і Швейцарыяй.

Ёсць свае жандары — 14 чалавек. Маюць яны амерыканскую паліцэйскую машыну і адзін матацыкл. Другі матацыкл, патрэбны для ганаровага эскорту ў час урачыстых уездаў князя да мястэчка — сталіцу называюць мястэчкам — адзін з жандараў пазычае ў суседзяў.

Не ўсе ведаюць аб тым, што Ліхтэнштэйн у параўнанні да сваёй плошчы з'яўляецца найбольш індустрыялізаванай краінай свету. Княства мае 157 квадратовых кіламетраў плошчы, 18 тысяч насельніцтва і... 40 фабрык. Але іх комінаў не відаць. Апрача фабрыкі катлоў, якая гандлюе з цэлым светам, другія фабрыкі падобныя на лабараторыі. Вырабляецца ў іх медыцынскія інструменты, штучныя зубы, іголкі, электрычную апаратуру, апаратуру для атамных рэактараў.

Ліхтэнштэйн і атамныя рэактары — крыху дзіўнае параўнанне, праўда? У феадальным княстве вырабляюць элементы тэхнікі 21-га веку!

У Ліхтэнштэйн ёсць чыгуначная станцыя Шаан. Яе начальнік грамадзянін Ліхтэнштэйна, з'яўляецца аўстрыйскімураднікам, бо станцыя ёсць уласнасцю Аўстрыі. Чыгунку пабудавана тут сто год таму назад, але княства не аплаціла рахунку за будову, бо будаўнікі чамусьці не дацягнулі чыгуначнай лініі да сталіцы — мястэчка Вадуц. Даўжыня чыгуначнай лініі на тэрыторыі княства — **восем** кіламетраў. Праз станцыю Шаан праходзіць поезд толькі адзін раз у суткі. Тым не менш, начальнік гэтай станцыі сваёю рангаю роўны начальніку станцыі ў сталіцы Аўстрыі, Вене, і атрымоўвае такую самую, высокую плату. Чаму? — бо ёсць начальнікам галоўнай станцыі ў дзяржаве — гэта значыць, у Ліхтэнштэйне!..

Калі ў міністэрствах фінансаў і банках Парыжа, Лондана ці Бруселі гавораць «Ліхтэнштэйн», нікому не прыходзіць на думку цудоўная прырода гэтай альпійскай краіны. Кожны думае пра шыльды. У Ліхтэнштэйн мноства шыльдаў усялякіх фірмаў, якія фактычна знаходзяцца ў другіх гарадах і краінах. Ліхтэнштэйн з'яўляецца дабрадзейным аазісам капіталістычнага свету; такой дзяржаваю, дзе плаціцца малюткія падаткі ад абаротаў. Фірма рэгіструе ў Ліхтэнштэйне сваю фікцыйную сядзібу, чапляе абы-дзе ў Вадуц сваю шыльду, а ўладам сваёй краіны паказвае хвігу: — Дулю вам, не пакажам нашых балансаў ані фінансавых кніг, бо наша цэнтраля знаходзіцца ў Ліхтэнштэйне і там плацім падаткі...

Гэты фрагмент гісторыі сучаснага капіталізму яшчэ ніхто не апісаў і не апіша. Джунглю цёмных інтарэсаў невядомых капіталаў заканадаўства Ліхтэнштэйна прыкрывае найлепшаю шырмаю: нічога не ведаем, нічога не бачылі... У Ліхтэнштэйне ніякая ўлада не цікавіцца ані тэлеграмамі, ані шыфраванымі нотамі, ані іх аўтарамі.

Мясцовыя людзі ведаюць, што гэта не дае ім славы. І крыху чырванеюць за падазроную славутасць Ліхтэнштэйна ў свеце вялікіх камбінатараў і цёмных бізнесменаў. Чырванеюць, бо нават самі яны нічога з усяго таго не карыстаюць. (а-ся)

Сямейнае шчасце

Настрой дня ў многім залежыць ад таго, як пройдуць яго першыя мінуты.

Пазбягайце яскравых, раздражняючых колераў і, асабліва, папулярных чырвона - зялёных фланелевых халатаў, якія нават спакойнага чалавека спакушаюць да спрэчак і галаслівай размовы. Жанчыны ўсіх узростаў павінны старацца адзяваць светлую, ясную адзёжу.

Добрая, адпаведная адзёжа, асабліва раніцай спрыяе спакою ў хаце, стварае атмасферу ўзаемнай пашаны. Большасць пакінутых мужамі жонак хадзіла ў хаце ў нядбайным адзенні, непрычэсанымі, неахайнымі. Як жа на месцы тут пагаворка: «Пасей учынак — набудзеш прывычку. Пасей прывычку — набудзеш характар. Пасей характар — набудзеш лёс».

Добры муж заўсёды дапамагае жонцы. Прытым не забывайце, што хвартух — гэта не толькі патрэбная рэч, але і прадмет какецтва, неабходны жанчынам кожнага ўзросту, так як смачны і прыемна пададзены абед. Дарэчы, найбольш смачнымі бываюць абеды падрыхтаваныя супольна — жонкаю і мужам. (а-ся)

МЯДЗВЕДЗЬ І ВЕРТАЛЁТ

Гэта адбылося на поўначы Краснаярскага краю. Верталёт »МІ—6» вылецеў у чарговы рэйс па груз рыбы, пакінутай рыбакамі ў бочках каля адной з рачулак.

Ва ўмоўленым месцы верталёт пачаў зніжацца, але зараз жа ўзняўся ўверх. Пасадцы перашкодзіў... мядзведзь, які стаяў на задніх лапах. Раскрыўшы зяпу, ён збіраўся ўступіць у адзінаборства з машынай. Тады экіпаж развярнуў верталёт і збіў драпежніка струменем паветра ад нясучага вінта. Гэта ўтаймавала ваяўнічы запал мядзведзя, і ён кінуўся ўцякаць. Калі верталёт знізіўся, выявілася, што мядзведзь паспеў спустошыць дзве бочкі з рыбай з пакінутых рыбакамі васьмі.

ТАКСІ—АМФІБІЯ

Адна з англійскіх фірм выпусціла таксі, якое можа перасоўвацца па сушы і па вадзе. (ліў)

Кракадзілавыя слёзы

У кракадзіла Джорджа, жыхара Чэстэрскага заапарка (Англія) разбаleліся зубы. Плачучаму ад болю пацыенту дактары далі лякарства і перавязалі яго. (ліў)

Цікава

Калі Зямля мае год жыцця, то чалавецтва... 2 мінуты 22,3 секунды.

Пчала, каб сабраць 250 грамаў мёду, робіць 80 000 палётаў па 0,5 да 2 км кожны, дае гэта ў суме... 2 акружэнні Зямлі. (а-ліў)

ЛІТОЎСКАЯ МОВА «ДАПАМАГАЕ» ЛЕПШ ПАЗНАЦЬ ХЕЦКУЮ

Электроннаму філолагу бліжэйшай будучыні будзе цяжка абысціся без сучаснай літоўскай мовы. Так лічыць вядомы лінгвіст Міхаіл Гельцэр, які працуе ў Вільнюсе.

Літоўская мова, расказвае ён, адносіцца да балтыйскай групы індаеўрапейскіх моваў і з'яўляецца з'явай выключнай. Яна захавала найбольшы лік старажытных рыс, і яе аналіз вельмі многа дае для параўнальнага гістарычнага мовазнаўства, для разумення, у прыватнасці, хецкай і іншых так званых «мёртвых» моваў. А без ведання апошніх, на думку вучонага, філалогія не зможа хутка развівацца.

•аляксей карпюк•
ПУШЧАНСКАЯ АДЫСЕЯ

На краі лесу спыняемся. Перад намі дзядзька на пары коней арэ камяністае поле, дзве жанчыны тыцкаюць у баразну бульбу. Далей на ўзгорках таксама варушацца людзі, пястрыць вопратка жанчын, коні натужана цягнуць плугі. Блішчаць камені, памытыя дажджамі і асветленыя яскравым сонцам. Разглядаем, мяркуем. Мішу загадваем пад куст схаваць боты, рвём на ім кашулю, завязваем назад рукі, каб мог сам развязацца, кладзём у кішэню хлопцу наган.

— Чорт, мая форма можа выдаць, — сумняваецца Косця. — З Каўнян працуюць на чыгунцы, ведаюць яе!

— Ды ну-у! — супакойвае Кардаш. — У Гарадку стаяць часці украінскіх нацыяналістаў, у іх дакладна такія самыя мундзіры!

— Па-украінску ўмееце? — пытаю ў Косці.

— Звяжу пару слоў...

— Дык слухайце. Вы гаворыце толькі па-украінску. Я разумею адно па-нямецку. Сашка — чыстакроўны паляк і мой перакладчык. Не блытаць. Айда!

167

Вылазім на поле. Селянін арэ і прыкідваецца, што нас не заўважае. Кардаш перакладае мой загад:

— Кідай плуг, лодыр ты стары, запрагай воз, павязеш нас у Каўняны!

— Ах, пано-очкі, навошта вы яго бера-аце! — галосяць цёткі, кідаюць кошыкі.

Я — нібы глухі. Жанчыны падлятаюць да Кардаша:

— Пано-очку, харо-ошы, скажы свайму немцу, няхай хто другі, маладзейшы, вас вязе. Вунь колькі на полі коней! Мы адно прыехалі і пачынаем садзіць, людзі ўжо панасаджваліся!..

— Сціхніце, бабы! — шыкае на іх дзядзька. — Нічога са мной не здарыцца, праз гадзіну вярнуся! Вы гной разбівайце!

Цёткі не адстаюць ад Кардаша. Смешна, што гэтак лёгка прымаюць нас за немцаў. Гыркаю доўгую тыраду, ляпаю па прыкладу і яны адразу сціхаюць.

Нарэшце дзядзька запрог. Садзіцца трэба на голыя і аслізлыя ад гною дошкі. Загадваем пакласці зверху барану зубамі ўніз, з Косцем сядаем спераду. Кардаш мосціцца ззаду. Мішка, як прыстала «злоўленаму партызану», панура стаіць за возам, грэбае босай нагой пясок.

— Паехалі!

Дзядзька махае пугай, і воз кранаецца.

Мо ў лесе былі і немцы, толькі па свайму звычаю ішлі па дарожцы, перадаверыўшы брудную работу сялянам? Дзядзька павінен ведаць. Звяртаюся да яго праз Кардаша:

168

— З Крынак многа машын прыязджала на аблаву ноччу?

— Чатыры! — паказвае на пальцах.

Цямнее ў вачах.

— А з Бераставіцы — во! — дзядзька растапырвае мазолістую і заскарузлую пяцярню. — І з Саколкі...

Куды ж мы тады едзем да д'ябла? Немцы пасля аблавы ў Каўнянах якраз цяпер снедаюць! Іх мо там цэлы батальён, чаго промся ваўкам у зяпу? Агортвае трывога, не магу спакойна сядзець.

Тым часам пара адкормленых карых кабылак праз мяккую раллю дружна выцягвае воз на дарогу; кабылкі ўздыхаюць з палёгкай.

— Ңо-о! — жане іх фурман.

Воз затарахцеў. Насустрач цягнуцца фурманкі з гноем, плугамі, мяшкамі нарэзанай бульбы. Дзядзькі здалёк з'язджаюць з дарогі, чакаюць, пакуль праедзем. Загадваю Кардашу спытацца, ці застанем немцаў у Каўнянах.

— Заста-анеце, толькі мацней едзьце! — ахвотна раіць нейкі селянін.

— Ну, каб на вас! — фурман прэ кабылак яшчэ хутчэй.

Такое ўражанне, быццам добраахвотна коцімся з гары ў вогнішча. Зыркаю на камісара. Косцеў доўгі твар з прамым і тонкім носам выражае непарушны спакой. Вось ён чынна, нібы доктар, якога вязуць з мястэчка да хворага, палцягвае на каленях сінія, з кантамі ад прасавання, нагавіцы, збівае з абшлагоў пыл, прадзімае нос і паважна пераносіць позірк у поле. Няўжо не чуў, аб чым мы гаварылі з селяні-

169

ТРЫБУНА чытачоў

Узнагароды ў чытальніцкім конкурсе беларускай літаратуры

Камісія ацэны паведамляе, што на чытальніцкі конкурс беларускай літаратуры арганізаваны праз Беларускае грамадска - культурнае таварыства супольна з куратарыяй Беластоцкай школьнай акругі было прысланых каля 150 прац. За лепшыя працы ніжэй паданым вучням прызначаюцца наступныя ўзнагароды:

Фатаграфічны апарат «Амі», вартасць 269 зл.: Л. Лясота — Падазяраны, І. Дмітрук — Бельск, Ольга Назарук — Бельск, Г. Сабалеўская, І. Канаховіч, Барбара Марчук — Сяміхочы, В. Апольская — Круглы Лясок, Д. Данілевіч — Рагачы, М. Сасноўская — Кляшчэлі, В. Цывоньчук — Мілейчыцы, І. Макаль — Востраў Паўночны, М. Баўтручук — Войшкі.

Гадзіннік «Руля», вартасць 180 зл.: Г. Барвіч, І. Мікалаюк, А. Кандрацкая — Сяміхочы, М. Васько, Р. Кузьміцкая — Круглы Лясок, А. Ярацэвіч — Кляшчэлі, М. Такаюк, Г. Карнэлюк, Я. Рышчук, Н. Касянюк — Рагачы, В. Суравец — Востраў Паўночны.

Альбомы да фатаграфіі і камплекты (пяро, аловак): Г. Стрэльчук, А. Андрэюк, Т. Стрэльчук — Бельск.

Аўтаручкі, вартасць 80 зл.: А. Дамброўскі — Меляшкі, Ф. Казбэрук — Падазяраны, Л. Кучынская, Н. Баравік — Старакорнін, Ул. Буйко, М. Нос — Луплянка Старая, Н. Несцяровіч, Л. Яконюк — Бельск, І. Бручко, В. Гурба — Войшкі, В. Шнайдэр — Рагачы, В. Хлябіч — Востраў Паўночны.

Аўтаручкі, вартасць 76 зл.: П. Вакулеўскі — Бельск, І. Недзьведзь — Семяноўка, В. Яўдосюк, Н. Якубоўская — Кляшчэлі.

Камплекты (пяро, аловак), вартасць 57 зл.,, М. Кісялеўская, Ю. Раманьчук — Нараўка, Г. Сідорчук, З. Турчук, В. Шаўкала, М. Брык, Н. Шаўкала — Бацікі Сярэднія, Н. Сарачынская — Валілы, А. Піўко — Ласіняны, Г. Вішэнка — Рагачы, А. Ляшэўская, М. Тамашук — Войшкі, В. Купрыяновіч — Стары Корнін, Г. Марцінчык, В. Трахімчык — Меляшкі, Н. Клімовіч, Г. Давідзюк — Мастаўляны, М. Аліхвер, І. Варнеўская — Семяноўка, Д. Беленя, Я. Казберук — Падазяраны.

Аўтаручкі, вартасць 50 зл.: Г. Сініца, І. Цыуньчык, Г. Варона, Я. Грыко, В. Габец — Падазяраны, Н. Чэмель, М. Лашакевіч, Я. Вільбік, В. Лавіцкая — Меляшкі, І. Ваўдзейчук, Б. Цярэшка, Н. Васілюк, Н. Валосюк, Н. Баўтручук, Я. Бручко — Войшкі, М. Баброўская, Г. Каліноўская — Семяноўка, Ул. Лукша — Нараўка, М. Швед, Я. Яконюк, Б. Іванюк, В. Маркоўская, В. Вайна — Бельск.

Губныя гармонікі: Ул. Сергеюк. М. Бручко, А. Антанюк, М. Шымчук — Войшкі, М. Раманік — Ласіняны, С. Чэмель, Ул. Вільбік — Меляшкі, Я. Дудко, Я. Кузьміцкі, М. Лаўрэшук — Луплянка Старая, Н. Данілюк — Старакорнін, Н. Мартынюк, Л. Прахаровіч, В. Высоцкая, Б. Пахвіцэвіч — Мілейчыцы, М. Матысюк — Семяноўка, Л. Орда, В. Леанюк — Бельск, М. Дзярманская — Валілы.

Прызнана таксама 27 кніжных узнагарод, якія будуць высланы па пошце.

Няма дзе

Вёска Катлы прыгожая. У ёй больш як 100 гаспадароў. Амаль усе дамы пакрыты чарапіцай. Многія хлопцы і дзяўчаты вучацца ў сярэдніх школах. Моладзь, якая ёсць у вёсцы, не мае святліцы, не мае дзе праводзіць вольны час ад заняткаў. Пабудавалі ўжо ў Катлах злеўню малака і краму, а пра святліцу ўсё забываюць.

Янка Астасевіч
Катлы

У спулдзельнях

На Гайнаўшчыне існуе 6 прадукцыйных спулдзельняў. Гаспадараць яны на 980 га і аб'ядноўваюць 70 сем'яў.

Спулдзельні многа ўвагі звяртаюць на развіццё жывёлагадоўлі. У мінулым годзе пачалі яны гадоўлю курэй бройлераў. Спулдзельня ў Макаўцы атрымала з гэтага каля 33 тысяч зл. чыстага даходу, у Старакорніне — 78 тыс. зл., а ў Васьках — 270 тыс. зл. Зараз спулдзельні на Гайнаўшчыне гадуюць больш 40 тыс. бройлераў.

Кіраўніцтва спулдзельняў праяўляе вялікія клопаты да прыстарэлых людзей. 16 чалавек атрымоўвае старчыя і інвалідскія пенсіі.

Ю. Козак
Гайнаўка

Паважаная Рэдакцыя!

У маім артыкуле «Каляды — старадаўняе свята памёршых» закраліся прыкрыя карэктарскія памылкі, якія прашу абавязкова выправіць у адным з бліжэйшых нумароў «Нівы».

1. Надрукавана «Lorentatix», а мае быць «Lorentalia».

2. Надрукавана «Saturnalix», а мае быць «Saturnalia».

3. Надрукавана «Calenda fanuariac», а мае быць «Calendae fanuariae».

4. У сказе: «Спажываючы куццю быў звычай кожнай стравы адкладаць душам або кідаць к а т у ў покуцце» — мае быць не кату, а кашу (куццю) ў покуцце».

З павbooжаннем

М. Пецюкевіч

Ад Рэдакцыі

Памылкі закраліся не па віне Рэдакцыі, а па віне аўтара (надрукавана згодна з арыгіналам).

Аб навучанні беларускай мовы

Праца настаўніка ў школе — гэта высакародны абавязак, але нялёгкі. Вядома, што культура можа развівацца толькі ва ўмовах актыўнага распаўсюджвання ведаў, а тыя здабываюцца найлягчэй на роднай мове. Усім настаўнікам беларускай мовы вядома, што шмат цяжкасцей трэба пераадолець пры навучанні роднай мовы. У класах V — VII не хапае падручнікаў. Выкарыстоўваюцца старыя падручнікі з мінулага года, але іх усё менш і менш. Я працую першы год у школе і з прыкрасцю сцвярджаю, што ўзровень ведаў вучняў нездавальняючы. Вучні слаба чытаюць, а яшчэ горш у іх з роднай мовай. У дыктоўках, у працах пісьмовага характару сустракаю шмат памылак, і прыходзіцца выпраўляць іх нярэдка да глыбокай ночы. Маю на ўвазе канкрэтны прыклад са школы ў Старым Ляўкове. Вучань, хаця карыстаецца беларускай мовай на штодзень, аднак з цяжкасцю патрапіць пераказаць прачытаны змест твора.

З прыемнасцю адзначаю, што сітуацыя паляпшаецца, што вучні ўжо звыкліся з маімі патрабаваннямі, што значна лепш пачалі вучыцца роднай мовы і дабівацца лепшых вынікаў у ацэнках.

Усе вучні маіх класаў зрабілі падпіску на «Ніву». А дзіцячы дадатак «Зорка» стаў нашым верным дапаможнікам у навуцы. Вялікім недахопам, які ўскладняе працу для настаўніка беларускай мовы, з'яўляецца недахоп неабходных кніжак да лектуры, грампласцінак з беларускімі народнымі песнямі, мастацкімі дэкламацыямі вершаў ці твораў эпікі. Іх увядзенне на ўрокі роднай мовы пасадзейнічала б больш эфектыўнаму навучанню і дало б куды лепшыя вынікі.

Янка Цялушэцкі
Старое Ляўкова

Нараўскі ПОМ

Быццам у вянку з электрычных правадоў глядзяць на Нарву будынкі мясцовага ПОМ-у. Ідучы з Макаўкі ў Нарву, у вочы кідаецца белы будынак дырэкцыі, а далей пабудаваныя блёкі, дзе жывуць рабочыя. Яшчэ здалёк прахожы заўважае высокі комін з чырвонай цэглы. Хто там пабываў, напэўна ведае, што гэта майстэрні, дзе рамантуюцца самаходы, цягнікі і іншыя гаспадарчыя машыны. Ранняй вясной, калі набліжаюцца палявыя работы, сюды амаль штодзённа наведваюцца прэзасы сельгасгурткоў, прывозячы цятнікі да рамонту. Звальваецца такі прэзас з цягніка ды ідзе да кіраўніка майстэрні. Тут лаюцца за тое, што прэзас дагадаўся, прывёз цягнік у такі гарачы час, калі ў ПОМ-е шмат работы.

— Ці не маглі б вы аб гэтым раней падумаць? — гавораць працаўнікі ПОМ-у.

Да вясны яшчэ кусок часу. Але сельгасгурткі павінны ўжо праверыць свае машыны і калі трэба, дык адвезці ў ПОМ на рамонт.

Янка Бароўскі
Ваські

Дарагое **Сэрцайка!**

У нашай вёсцы вучыць дзеці малады прыгожы настаўнік. Мне даўно ён падабаецца. Я працую ў грамадскай радзе (маю сярэднюю адукацыю). У нашай вёсцы бываюць часта забавы. Была забава і на святы. Ад нейкага ўжо часу Юрэк (так называецца настаўнік), усё бярэ мяне гуляць на забавах. Не ведаю чаму, ці таму, што я добра гуляю, ці мо падабаюся яму. Сяброўкі мае нават зайздросцяць мне, што я ўвесь вечар прагуляю з такім прыгожым хлопцам. Але мяне гэта не вельмі цешыць. Юрэк мне падабаецца штораз больш. Аднак праз увесь гэты час ён нічога са мною не гаворыць. Проста папросіць танцаваць, пратанцуе, падзякуе і адвядзе мяне на сваё месца. Пры гэтым паводзіць сябе так скромна, так, як быццам бы саромеўся. Не ведаю, што аб гэтым думаць. А мо самой пачаць з ім гутарку. Мо я яму падабаюся, але ён не ведае, як са мной пачаць гаворку. Але што тады, калі акажацца, што са мной гуляе толькі таму, што я прыгожа і добра танцую? Ой, Сэрцайка, пра гэта баюся нават думаць. Парай, што мне рабіць?

Ліза
з Сямяціцкага павета

Дарагая **Ліза!**

Сапраўды цяжка адгадаць, ці Юрэк танцуе з табой таму, што ты добра ўмееш танцаваць, ці мо ты яму падабаешся. Але тое, што ён з табою такі скромны і як бы саромеецца, сведчыць на тваю карысць. Згаджаюся з табой, каб ты пры найбліжэйшай аказіі на забаве пачала сама з ім гутарку. Відаць, ты смелая дзяўчына і патрапіш павесці адпаведна вашу размову. Тады ўсё выявіцца і напэўна ўсё будзе добра.

Жадаю поспехаў
Сэрцайка.

нам? Косця не ведае так нямецкай мовы, каб можна было на ёй абгаварыць сітуацыю. Фурман заблізка, каб шаптацца. Паварочваюся да Сашкі. І той рассядае на краі бараны ўпэўнена, спакойна трымае наведзены на Лук'янава кулямёт, пакрыквае на яго, каб паспяваў за возам. Выходзіць, — адзін я такі баязлівец?.

— Ну, халера на вас! — прэ сваю пару дзядзька, кабылкі на пугу толькі ўзмахваюць хвастамі, свішчыць у паветры, быццам хвасты з дроцікаў.

Загадаць ехаць павальней — выдам сябе. Фурман абыякава сядзіць на самым краі, мае боты ўпіраюцца яму ў плечы. Якая яму справа да нас, да таго, што ў Скрабляцкім лесе забілі тры чалавекі, што была аблава?! Са злосцю піхаю яго. Фурман перапалохана азіраецца.

— Лейтэнант гаворыць, каб ты, сабака, злез і ішоў побач! — гыркае Сашка.

Разгублены дзядзька спаўзае на зямлю. Ён спрабуе бегчы, але адразу засопся, прытрымлівае коней. Хуткасць збавілі.

З-за пагорка паказваюцца Каўняны. Даедзем да першага хлява і, калі што, павернем назад, коні добрыя, паспеем заскочыць за гару, а там няхай лезуць на Сашкаў кулямёт!.

Перад вёскай трапляецца маладзіца з возам гною.

— Толькі што адышла апошняя машына ад солтысавага дома, сама бачыла, ісціны бог!

Нібы гара злазіць з плеч.

— Стоп! Скажы фурману, што можа вяртацца.

(Працяг будзе)

170

КІНО

Праграма
на 25—30.I.1966 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа

„Sztubackie kłopoty" (czeski), 25—26. „Kosmos wzywa" (radz.), 27—28. „Szalone wakacje" (jugosłowiański), 29—30.

Кляшчэлі

„Kapitan" (bułg.), 25—26. „Za białym murem" (czeski), 27—28. „Profesorek" (franc.), 29—30.

Дубіны

„Drugi brzeg" (polski), „Czapajew" (radz.), 29—30.

Нарва

„Romeo, Julia i ciemność" (czeski), „Piąty wydział" (czeski), 29—30.

Нараўка

„Car Kałojan" (bułg.), „Ruda Julka" (franc.), 26—30.

Чыжы

„Człowiek, który wątpi" (radziecki), „Szczęściarz Antoni" (polski), 26—30.

Дубічы Царкоўныя

„Kapo" (włoski), 29—30.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі

„Prawo i pięść" (polski), 26—30.

Орля

„Człowiek zza biurka" (włoski), „Judex albo zbrodnia ukarana" (franc.), 26—30.

Райск

„Skowronek" (węgierski), 26—30.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок

„Manekin Pis" (holenderski), „Był sobie dziad i baba" (radziecki), 26—30.

Міхалова

„Drzwi stoją otworem" (jugosłowiański), 25—26. „Wojenna przyjaźń" (węgierski), 27—28. „Ojciec żołnierza" (radz.), 29—30.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц

„Holenderska przygoda" (angielski), 25—26. „Ballada o dziewczynie" (wietnamski), 27—28. „Gładka skóra" (franc.), 29—30.

Мілейчыцы

„Ktoś obok ciebie" (NRD), 25—26. „Ameryka, Ameryka" (USA), 27—28. „Człowiek z przeszłością" (radz.), 29—30.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі

„Maja Plisiecka tańczy" (radziecki), 25—26. „Droga przez cmentarz" (radz.), 27—28. „Samson" (polski), 29—30.

Шудзялава

„Zakazane piosenki" (polski), „Nieletni świadek" (angl.), 26—30.

Сідра

„Witajcie, wstęp wzbroniony" (radz.), 25—26. „Casanowa znad Dunaju" (bułg.), 27—28. „Ambicja" (radz.), 29—30.

Сухаволя

„Chłopiec z dwóch światów" (duński), „Człowiek z fotografii" (jugosł.), 26—30.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор

„Drugi brzeg" (polski), „Bokser i śmierć" (czeski), 29—30.

Ліпск

„Mrok zza dnia" (węgierski), „Spotkanie ze szpiegiem" (polski), 29—30.

Ніва

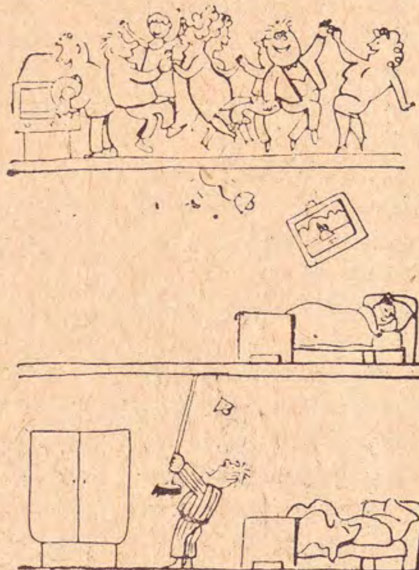
Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wronia 23. Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Błtk. C-3.

МІКОЛА МАКАЕЎ

Лісіца і пеўнікі

Пашрафілася зноў
Сававолніца Лісіца:
Трох курanят сцягнула са двара.
І справядлівы суд гаспадара
Як след бы пакараў збрадніцу.
Ды Пеўнікі
Знайшліся тут якраз
І за яе ўступіліся кагалам.
— Падумаеш.
Трох куранят украла!
Ды хто калі
Не памыляўся з нас?!
Няхай жыве.
Гадуе лісянятак!
Не дзенецца яна цяпер нідзе!..
І ў той жа дзень
На парукі
Была зладзейка ўзята.
І нават што!..
З тых Пеўнікаў адзін
З ёй на панадворку пагуляць рашыўся.
Ды ад яго
Праз нейкіх пяць хвілін
Адно ў паветры пух кружыўся.

Без слоў.

Славамір Мрожэк

Пісьмо ў Швецыю

Паважаны пан Нобель!

Вельмі прашу даць мне Вашу Нобелеўскую прэмію. Просьбу сваю матывую ніжэй сказаным.

Я працую бухгалтарам у адной арцелі і як рахунковы работнік хачу выставіць на атрыманне прэміі некалькі кніг, а іменна: Прыходна - расходную кнігу, Касавую кнігу, Складскую і Галоўную кнігі.

Калі Вам захочацца спачатку прачытаць іх, дык я магу прыслаць адну або нават усе, але толькі на кароткі час і з умоваю вярнуць назад, таму што іншыя таксама хочуць чытаць, асабліва некаторыя рэвізоры. Я Вам, пан Нобель, шчыра скажу, яны так і рвуцца да гэтых кніг, таму лепш будзе, калі спачатку Вы скарыстаецё выпадак і прачытаеце іх.

Я думаю, што Вам гэтыя кніжкі спадабаюцца, таму што я ў іх шмат пішу з галавы. Узяць хоць бы Складскую кніжку. Надарвешся са смеху, сапраўдная сатыра, праўду Вам кажу. Я нават падумаў, каб у польскія пісьменнікі паступіць, бо ў адным часопісе прачытаў, што літаратурная фікцыя мае свае законы і не можа быць адарвана ад жыцця. Ды толькі ж не зразумеюць яны, сувязі ў іх няма з народам. А я Вам усё як на споведзі, бо Вы пэвед, ну і да таго ж прэмія.

Апрача таго, што многа там з галавы, вельмі ўсё там павучальнае, асабліва для тых маладых, што жыцця не ведаюць. Вельмі цікава. Два гады назад адзін рэвізор проста адарвацца не мог, хацеў нават пасля работы застацца і начытацца ўдосталь. Адарваўся толькі, калі я яму пяцьсот злотых паказаў. Чаго вам яшчэ больш?

Толькі я вельмі Вам раю паспяшацца, таму што мне ўжо хочуць за гэта штосьці даць, адно не ведаю колькі, але думаю, не менш некалькіх гадоў. Вельмі прашу прабачэння, што я так гэта, у апошнюю мінуту, не ведаў, што сёння рэвізія будзе. Чую, яны ўжо ў другім пакоі. Потым, можа, у Вас выпадку не будзе.

Хачу толькі сказаць, што я заўсёды любіў шведаў, а ксяндза Кардэцкага дык я б голымі рукамі задушыў, дарма што здароўе ў мяне слабаватае.

Алказ шліце на гэты адрас. У выпадку чаго, жонка перашле.

Да Вашых паслуг.

Бухгалтар

Пераклад з польскай

Без слоў.

КАРА?

Жонка адкладае тыднёвік і кажа да мужа:

— Уяві сабе, у Амерыцы пасадзілі ў турму аднаго мужчыну, які меў чатыры жонкі.

— За кару, ці на адпачынак?

НЕЛЬГА ВЕРЫЦЬ

— Вось зараз пайду да твайго таты і скажу яму, што ты мяне дражніш, — кажа малая Волечка.

— Можаш ісці, — усміхаецца Андрэйка, — мой тата табе не паверыць, бо ён заўсёды гаворыць, што бабам нельга верыць.

ЗАЛІК ПА ХІМІІ

Прафесар: — Што абазначае формула HNO_3?

Студэнт: — Ну, гэта, як яго... Вось круціцца на языку...

Прафесар: — Хутчэй выплюньце! Гэта азотная кіслата.

Гіганцкімі крокамі можна рухацца і па кругу.

МАГЧЫМА

Сцяпан едзе ў цягніку. Насупраць сядзіць нейкі чалавек. Незнаёмы звяртаецца да Сцяпана:

— Выбачайце, ваш твар мне знаёмы. Мы, здаецца, сустракаліся ў Лодзі?

— Ніколі ў жыцці не быў у Лодзі.

— Тады ў Беластоку.

— І там я ніколі не быў.

— Значыць, у іншым месцы.

— Гэта магчыма, — адказаў Сцяпан. — У іншых месцах я бываў.

СІНОНІМ

Настаўнік пытаецца:

— Што такое сінонім?

Міхола адказвае:

— Сінонім — гэта слова, якое ўжываюць, калі не ведаюць, як напісаць правільна іншае.

АБО АБО

Сям'я выехала за горад на прагулку. Бацька стаіць на высокім абрыве і любуецца прыродаю. Падыходзіць сын:

— Мама гаворыць, тут небяспечна стаяць. Альбо ці аддай нам сумку з прадуктамі.

ЧАКАЛА МАШЫНЫ

— Ты чаго так доўга дамоў не ішла? — спытала маці ў шасцігадовай дзяўчынкі.

— Дык ты ж сама, мама, гаварыла, каб я не пераходзіла вуліцу, пакуль не пройдзе машына. Вось я і чакала, а машыны доўга не было, — адказала дзяўчынка.

Смелым ёсць толькі адна дарога — здабываць каркаломныя перашкоды.

*

Людзі, якія не вераць у слёзы, ніколі ў жыцці не плакалі.

*

Той, хто мае кароткую памяць, ніколі не забывае аб сабе.

*

Каб усе людскія рукі няслі сабе ўзаемную дапамогу — свет хутка адчуў бы вялікую льготу.

*

Пчолы, каб зімой мець мядовае жыццё, цэлае лета без нараканняў працуюць.

УСЯЧЫНА

Усё людское нам не чужое.

Кур'ёзы

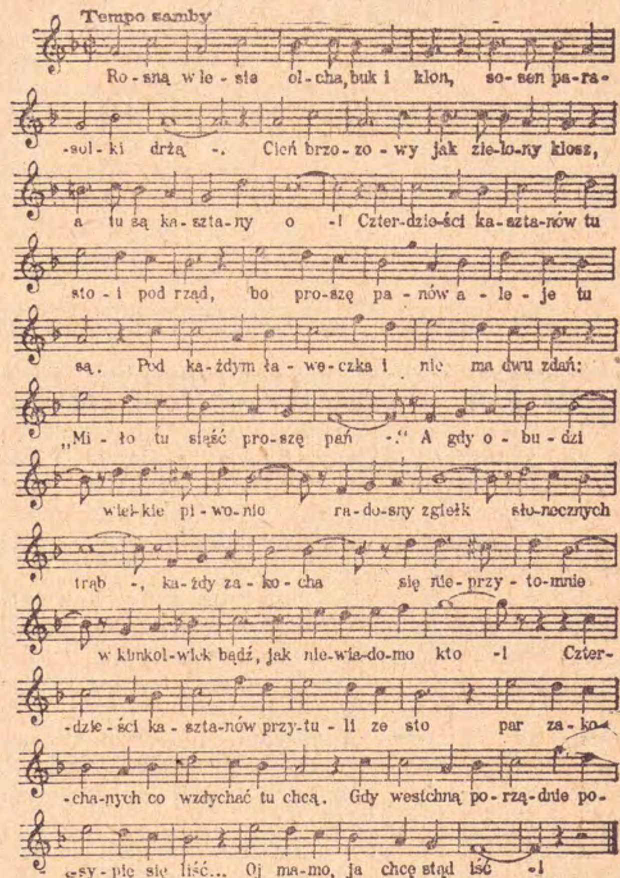
Азмрочненая радасць

Італьянец Эміліо Надарыс з Генуі з радасцю паімчаўся на машыне ў паліцыю, атрымаўшы паведамленне аб тым, што знайшоўся ўкрадзены ў яго чамадан. Як жа ён быў засмучаны, калі, пакінуўшы ўчастак, убачыў, што яго аўтамабіль укралі.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Ірэны Зубрыцкай, Любы Раманчук і Ніны Пашкоўскай з Гайнаўскага павета, Ірэны Клепацкай з Лядаў, Гайнаўскага павета, Ноны Амброжэвіч з Грынявіч Вялікіх, Бельскага павета, Яна і Віктара Цыцульчыкаў з Луплянкі Старой, Беластоцкага павета, Якуба Сапежынскага і Сярожы Корха з Варшавы змяшчаем польскую песню п. з.:

Czterdzieści kasztanów

Rosną w lesie olcha, buk i klon,
sosen parasolki drżą.
Cień brzozowy jak zielony klosz,
a tu są kasztany o!

Czterdzieści kasztanów tu stoi pod rząd,
bo proszę panów aleje tu są.
Pod każdym ławeczka i nie ma dwu zdań:
„Miło tu siąść proszę pań".

A gdy obudzi wielkie piwonie
radosny zgiełk słonecznych trąb,
każdy zakocha się nieprzytomnie
w kimkolwiek bądź, jak niewiadomo kto!

Czterdzieści kasztanów przytuli ze sto
par zakochanych co wzdychać tu chcą.
Gdy westchną porządnie posypie się liść...
Oj mamo, ja chcę stąd iść!